

PYHAKOULLU-KIRJASTO. IV.

Pöytäkirja kirkon 4

RIPPIKOULUUN

valmistava

Kristillisyyden Opetus

Suomen seurakunnissa.

Kirjoitti

A. W. LYRA.

PORVOOSSA 1884.

Werner Söderström,
Kustantaja.

Hinta: 1 markka.

Rippikouluun

valmistava

Kristillisyyden Opetus

Suomen seurakunnissa.

.....
Kirjoitti

A. W. LYRA.

—————
PORVOOSSA 1884.

Werner Söderström,
Kustantaja.

Ripikoulun

vuonna

Kristillisyyden Opetus

Suomen seurakunnissa.

Kirjasto

A. W. J. YRÄ

PORVOOSSA,
G. L. Söderström'in kirjapainossa.
1884.

Alkulause.

Katsokaa, ettette katso ylöns yhtäkään näistä pienimmistä. Sillä ihmisen poika tuli autuaaksi tekemään sitä, kuin kadonnut oli. Niinei ole myös teidän isänne tahto, joka on taivaissa, että kukaan näistä pienimmistä hukkuisi.

Mat. 18: 10, 11, 14.

Eräs englantilainen kirjailija sanoo: „Selvimpänä todistuksena kansan sivistyksestä on sen huolenpito lasten kasvatuksesta.“ Nämä sanat luulemme voivamme sovittaa myös kristilliseen kirkkoon ja sanoa: Selvimpänä todistuksena kirkossa olevasta hengellisestä elämästä on sen huolenpito, että lapsille aikaiseen opetetaan Jumalan sanaa ja että he saavat elävän tiedon hänestä, joka ei tahdo, että „kukaan näistä pienimmistä hukkuisi“.

Ei kukaan, joka tuntee Suomen kirkon historiaa, kieltäne, että se ja sen palvelijat, papit, ovatkin alati, niinkauan kuin evankelis-luterilaista kristillisyyttä tässä maassa ollut on, pitäneet juuri tätä velvollisuutenansa seurakuntien nuorisoa kohtaan sekä parhaan ymmäryksensä mukaan koettelleet täyttää sitä. Harvoissa kansoissa lienee esm. lukutaito, tuo kristillisen tiedon saamisen perustus, yleisempi kuin Suomessa, ja se on ja pysyy papiston ikuisena ansiona. Mutta tämä *sisäluvuntaito* ei ole vielä sama kuin *elävä tieto* Jumalasta ja Kristuksesta, vaikkapa siihen lisättäsiinkin virheetön, *koneellinen* yhden tai toisen katkismuksen *ulkoa lukeminen*. Semmoisen *elävän tiedon* saavuttamiseksi on erit-

täin meidän päivinäimme kaikin voimin työtä tehtävä. Joll'ei kirkko itse oikein ymmärrä, mitä nykyinen aika siltä vaatii tässä suhteessa, ottavat pian kokonaan toiset voimat kuin raamatullinen kristillisuus meidänkin maassamme lastenkasvatuksen omaan huostaansa. Mitä meillä on tähän asti tehty elävän kristillisen tiedon jakamiseksi nuorille ja mitä on vielä tehtävänä, niihin kysymyksiin koettelee esillä oleva pieni teos vastata.

Kirja ei ole uusi. Ruotsalaisessa puvussa se ilmestyi jo enemmän kuin 14 vuotta sitte Porvoossa nimellä: „*Huru bör religionsundervisningen i församlingarna anordnas och meddelas? Ett försök till besvarande af en lifsfråga för den finska kyrkan.*“ Jos se aine, josta kirjassa puhutaan, oli *elinkysymys* jo silloin — ja semmoisena se alati pysyy kristillisessä kirkossa — niin se on se vielä enemmän ja erityisestä syystä meillä juuri näinä aikoina. Tunnettu on nimittäin, että Suomen kirkon lailliset edustajat ensimmäisessä yleisessä seurakuntakokouksessa, jonka muun ohessa tulee määrätä kirkolliset opetuskirjat seurakuntiin, päättivät, sängen perusteellisesti keskusteltuaan katkismuskysymyksestä, asettaa komitean, jonka tulisi tehdä ehdotus puheena oleviksi kristillisen kansan opetuksessa niin tärkeiksi kirjoiksi. Tunnettu on myöskin, että sama seurakuntakokous määräsi ne periaatteet, joiden mukaan komitean jäsenten tuli toimittaa uudet kirjat, jotka osittain ovat jo ilmestyneet ja osittain piammiten ilmestyvät painosta. Tuntematonta ei myöskään enää liene, että nämä periaatteet, vaikka eivät suinkaan, kuten seurakuntakokouksen aikoina siellä täällä tietämättömiä pelotettiin, tarkoita luterilaisen kristinopin *sisällyksen* muuttamista, kuitenkin tarkoittavat sen *tavan* perinpohjaista muuttamista ja parantamista, jolla tätä sisällystä on tähän asti lapsillemme ja nuorisolle jaettu. Mutta kuinka sopii toivoakaan, että yleisö, vieläpä monet papitkin, tunnustaisi näitten uusien kirjojen tarpeellisuutta — vaikkapa ne olisivat kuinka hyvin toimitettuja — tai että tuleva seurakuntakokous

ne hyväksyisi, joll'ei ole etsitty ja saatu tarpeellista selvyyttä itse periaatteista, joitten, seurakuntakokouksen ja katkismuskomitean vakuutuksen mukaan, tulee ohjata koko kristillis-uskonnollista lastenopetusta ja joitten mukaan puheina-olevat kirjat ovat tehdyt?

Esillä olevan kirjaseen tekijä ei tosin ole suoraan tarkoittanut ainoastaan uusia katkismusehdotuksia. Tekijä toivoo kuitenkin, ett'ei se ole oleva kokonan sopimaton helpottamaan oikeaa käsitystä sanottujen kirjojen tarkoituksesta ja käyttämistavasta sekä yleensä selittämään, mitkä muutokset tähän asti tavallisessa kristillisessä lastenopetuksessa ovat yhtäaikaan välttämättömän tarpeelliset ja samalla meillä mahdolliset toimeen panna. Antakoon Herra Jumala, että tämä pieni kirja, syntynyt pitemmässä kuin kaksikymmen-vuotisessa kokemuksen koulussa, jossa tekijä osaksi kansakoulu- osittain seurakunnan opettajana itse on kokenut siinä lausuttujen perusteiden kelvollisuutta, tavallansa voisi raivata keskellemme tietä siihen, että meilläkin yhä paremmin totentuisivat psalmin kirjoittajan sanat: „lasten ja imeväisten suusta perustit sinä voiman vihollistesi tähden.“ Seuratkoon tätä varten uskolinen Vapahtaja ja taivaallinen lastenystävä omalla siunauksellansa sitä.

Kirjan suomentamisen, jota tekijä on kauan aikonut ja yhtä kauan monien muitten tehtävien vuoksi toistaiseksi lykännyt, ovat toimittaneet tunnetut suomentajat, pastori Aleks. Auvinen ja yliopp. A. Suppanen, molemmat tekijän rakkaat oppilaat hänen kansakouluopettaja-ajoiltansa. Siitä tarkkuudesta ja taitavuudesta, jolla he ovat toimittaneet tätä työtä, johon he vapaaehtoisesti tarjoutuivat, on rakas velvollisuuteni julkisesti lausua heille sydämmellisin ja vilpittömin kiitokseni.

Helsingissä 16 p. kesäkuuta 1884.

A. W. L.

3 o h d a t u s .

Ne toimet, joissa kristillisen kirkon sisällinen elämä maan päällä ulkonaisesti ilmestyy, ovat, niinkuin tunnettu, *oppi*, *jumalanpalvelus* ja *kurinpito*. Näistä elintoimista, joita toiselta puolen vastaavat juuri niinä ilmestyvän ihmishengen peruskyvyt, ajatus, tunne ja tahto, ja toiselta puolen Kristuksen kolme virkaa, joista ne saavat alkunsa*), on epäilemättä tärkein sija *opilla*. Alinomaa nähdään kirkkohistoriasta, että missä ja milloin vaan kirkko itse laiminlyö ja halveksii oppia, niin jumalanpalvelus vaipuu taikauskoiseksi muodollisuudeksi tai pakanalliseksi taiteen palvelukseksi ja kurinpito omantunnon pakoksi ja ulkonaiseksi poliisitoimeksi.

Mutta ei kirkon terve kehittyminen riipu ainoastaan siitä, että opille myönnetään oikea arvonsa kirkon muiden toimien rinnalla, vaan yhtä paljo siitäkin, että opin omat pääosat semmoisina, kuin ne syntyvät itse kirkon käsitteestä, keskenänsä pysyvät oikeassa suhteessa. Kirkko on näet jokaisella kehitysasteellansa sekä jo olemassa oleva ja toteutunut Jumalan valtakunta maan päällä että myöskin laitos, jossa ja jonka kautta tämä Jumalan valtakunta niin ulkonaisesti laajuudeltaan kuin sisälliseltä

*) Vertaa: Schauman, Finlands kyrkorätt, siv. 200.

elinvoimaltaan kehittyä; se on yhtä'aikaa *congregatio sanctorum* (pyhään ihmisten yhteys) ja *mater fidelium* (uskovaisten kasvattaja). Edellisessä suhteessa käyttää kirkko opettavaista tointansa siten, että se *tunnustuksessa* ilmasee oman silloisen uskonkantansa, ja jälkimmäisessä siten, että se *opetuksella* koettaa jakaa totista ja elävää tietoa tunnustuksen sisällyksestä. Milloin ja missä jommallekummalle näistä kirkon opin osista annetaan liian suuri arvo toisen vahingoksi, on, samoin kirkkohistorian todistuksen mukaan, se vaara tarjona, että joudutaan joko kuolleen puhtasoppisuuteen toisella taikka väärään itseisyyteen (subjektiivisuuteen) toisella puolen.

Tässä on oleva tutkimuksemme esineenä kirkon opetustoimen jälkimäinen osa, ja siitäkin ainoastaan se puoli, joka koskee kristilliseen lastenopetukseen.

Yhtä totta kuin nyt on, että tunnustus itsessään (*fides, quae creditur*) kadottaa kaiken merkityksensä, joll'ei sen esineistä (objektiivista) totuutta opetuksella muuteta kussakin yksityisessä ihmisessä itseiseksi (subjektiiviseksi) totuudeksi, „eläväksi, personalliseksi tunnustukseksi, joka itse on henki ja elämä” (*fides, qua creditur*), yhtä varmaan ei voi eikä saa kirkko minään kehittymisensä aikana tyytyä vaan siihen, että sillä on oikea tunnustus, puhtas oppi, joten oikeasta opetuksesta riippuva uskonelämä jäisi huonosti hoidetuksi; sanalla sanoen: „opin pysyväisen osan eli tunnustuksen pitää alinomaan uudestaan syntyä sen liikkuvassa osassa eli opetuksessa.”

Jos siis kristillisyyden opetus kerran näyttää olevan niin tärkeä kirkon elintoimi, että kirkon oma todellinen

elämä siitä riippuu, niin tottapa myöskin on varmaa, että käytöllisenkin *jumaluusopin* alalla, jaettakoonpa sitä tiedettä muuten kuinka hyvänsä, on *opetusopilla* (didaktiikilla) aina oleva paikkansa tämän opetuksen jakamisen tieteellisenä osviittana.

Kirjantekijän aikomus ei ole toimittaa tässä mitään täydellisempää lisäystä tieteelliseen opetusoppiin, tähän käytöllisen jumaluusopin haaraan. Aikomus on ainoastaan nöyryydessä katsella, mikä on sisällyksenä tässä paimenen tehtävässä: *ruoki minun karitsojani!* joilla sanoilla kirkon Herra asetti Pietarin nuorien ja vanhojen opettajaksi, saatuansa kuitenkin sitä ennen häneltä kolminkertaisen vakuutuksen hänen rakkaudestansa. Sitä ennen on meidän katseltava, miten kirkko eri aikoina ja erittäinkin meillä on ymmärtänyt tämän tehtävänsä ja miten se sitä on suorittanut.

Schüren sanoo mainion uskonnonopetus-kirjansa loppulla: „tokkopahan lienee ketään jonkin verran kokenutta opettajaa, jolle ei edes se olisi selvinnyt, ett’ei maan päällä ole mitään tärkeämpää, yksivakaisempaa, pyhempää ja kalliimpaa inhimillistä työtä kuin kristillisyyden opettaminen nuorisolle.” Sen verran on meillekin selvinnyt, ja juuri sentähden emme luota itseemme liiaksi, kun aiomme puhua tästä aineesta, vaan emme myöskään toiselta puolen voi olla paraan ymmärryksemme mukaan siitä puhumatta, sillä uskonnon opetuksen asiaa pidämme, erittäinkin tätä nykyä, myöskin meidän Suomen kirkollemme elinkysymyksenä, johon oikeaa vastusta saadakseen tulee niinhyvin vähimpien kuin suurimpienkin voimien yhteisesti ja uskollisesti työskennellä.

Aine, josta siis aiomme puhua, ei ole sama kuin kirkon yleinen opetustoimi, vaan on kuitenkin sen tärkein osa: *kristillis-uskonnollinen lastenopetus*, jonka perustuksena on kaste ja loppukohtana rippikoulu ja jonka tarkoituksena on saattaa esineinen (objektiivinen) kasteentunnustus totiseksi, eläväksi, itseiseksi (subjektiiviseksi) uskontunnustukseksi.

Historiallinen katsahdus.

1.

Vaikka kirkon opin opetus historiallisesti katsottuna on yhtä vanha kuin kirkko itsekin, on se sitävastoin kehittyneemmässä muodossaan ja varsinkin lastenopetuksena nuorin kaikista kirkon elintoimista. Kastettaviksi valmistettavien (katekumenien) opettaminen vanhassa ja meidän päiviemme uskonnollinen lastenopetus protestanttisessa kirkossa ovat kaksi, tosin samansukuista, vaan kuitenkin sangen eri asiaa. Ensin eroavat ne siinä, että kun edellisellä kaste ja siihen yhdistetty uskontunnustus oli loppukohtana (*terminus, ad quem*), on jälkimäisellä kaste alkukohtana (*terminus, a quo*) ja omintakeinen uskontunnustaminen ripille laskettaissa loppukohtana. Vanhan kirkon opetustoimi oli pääasiallisesti lähetystoimellista, tarkoittava kokonaan niitä, jotka pakanuudesta tahtoivat kääntyä kristinuskoon, jota vastoin kristillisistä vanhemmista syntyneet lapset jätettiin kokonaan kotikasvatuksen ja opetuksen varaan. Jos näiden vähäisten Kristuksen karitsain laiminlyöminen, joista Vapahtaja oli sanonut: „sallikaa lasten tulla minun tyköni“, ensi katsauksella

näyttää olevan aukkona vanhan kirkon opetustoimessa, niin on tässä muistettava, että kirkko siihen aikaan voi odottaa niiltä, jotka täysi-ikäisinä, huolimatta vainon vaaroista, kääntyivät kristinuskoon, ett'eivät he laiminlyöneet kalleinta vanhemman-velvollisuuttansa. Kiitollisessa muistossa säilyttää kirkko semmoiset kristillisten äitien nimet kuin: *Nonna*, *Anthusa*, *Monika*. Toiseksi on mainittava, ett'ei vanhan kirkon kastettavien opettaminen (katekumenaatti) näy mitään tietäneen edeltäkäs in valmistetuilla kysymyksillä tapahtuvasta (erotematisesta) opettamismuodosta, jota sittemmin, paha kyllä, on pidetty ainoana kristillisyyden opetuksessa seurattavana, niin että itse nimi *κατηχησις* (kateekeesis), joka uuden testamentin kielessä merkitsee *opetusta* (Ap. T. 18: 25; Room. 2: 18; Luuk. 1: 4; Gal. 6: 6; 1 Kor. 14: 19), on vaihdettu tähän opetus-muotoon.

2.

Kun lastenkaste oli tullut yhä yleisemmäksi, sopi odottaa, että kirkko, hyvin tietäen oman olemisensa ehdon, olisi ottanut vaarin jokaisen kastetun lapsen oikeudesta saada kristillistä opetusta ja olisi siirtänyt vanhassa kirkossa olleen kastettavien opetuksen kristilliseksi lastenopetukseksi. Niin ei kuitenkaan ollut laita kirkon yhä enemmän katolilaisuuteen kallistuvissa pyrinnöissä. Kristinoppi oli korotettu valtionuskonnoksi, lähetystoimi, joka ei kirkolla enää ollut elämän ehtona, lakkasi ja samalla lakkasi myöskin proselyyttien (toisesta uskosta kristinuskoon kääntyneiden) opettaminen; muutamat kirkkomeno

liset toimet lastenkasteessa ja ripille-laskemisessa (piispallinen käsien päällepaneminen j. m. s.) olivat huonona korvauksena katekeetillisen ahkeruuden kadottamisesta, joka kukoisti vanhassa kirkossa. Kun sakramentin luultiin vaikuttavan „paljaan käyttämisen tähden (*ex opere operato*)” sekä siten ihmisessä syntyvän ihan „häviämättöman luonteen (*character indelebilis*)”, niin olisihan semmoinen ahkeruus näyttänyt aivan tarpeettomalta, vieläpä vaaralliseltakin lisäykseltä kirkon sitä ennen kylläkin rikkaasen „ylimääräisten hyvien tekojen (*opera supererogationis*)” aarteeseen. Jokaiselta kristityltä kuitenkin vaadittiin taito muistista lukea uskontunnustus ja isämeidän rukous (joi-ta kappaleita vanhassa kirkossa opetettiin vasta vähää ennen kastetta).

Kun siis katolinen kirkko keskiajalla, joka unhotti hengellisen kutsumuksensa, olla tosin *sotivana seurakuntana* paremmassa merkityksessä kuin ainoastaan sotijana toisin-uskovia vastaan, yhä enemmän teki autuuden saavuttamisen paljaaksi ulkonaiseksi toimitukseksi, niin että kirkon kunkin oikea-uskoisen lapsen piti vaan alistua kirkon sääntöjen ja ulkonaisen tunnustuksen alle, niin tapaamme kristillisen lastenopetuksen ensimmäiset alkeet juuri näillä halveksituilla kerettiläisillä. Varsinkin kunnostivat itseänsä jo aikaisin tässä suhteessa Waldolaiset siten, ett'eivät ainoastaan uskollisesti pitäneet kiinni raamattuun perustuvasta kristillisestä tunnustuksesta, vaan sitä nuorisolle myöskin opettivat. Samoin Böömin ja Määrin veljet. Yhteisen elämän veljeskunta, jonka Gerhard Groot perusti Deventerissä 1384, näyttää myöskin tehneen erittäin siunauksellista työtä opettamalla nuorisolle pyhää

raamattua. Palmerin mukaan ovat juuri nämä alkaneet katekeetillisessa opetuksessa käyttää kysymysmuotoa, ja siten vahvistaneet katkismuksen tunnustukseen-johdattajaksi.

3

Tärkeän käänteen kristillisyyden opetuksen historiassa samoin kuin kaikessa, mitä kirkkoon ja kristillisyyteen kuuluu, tekee uskonpuhdistus. Kirkon elintöimistä otti oppi uudestaan alkuperäisen, perustavan asemansa jumalanpalveluksen ja kurinpidon rinnalla ja myöskin opin opettavainen osa pyrki, vaikka kyllä vähitellen, anastamaan oikeata asemaansa tunnustuksen rinnalla. Luteruksen raamatunkäännöksen kautta sai kansa, sekä nuori että vanha, ylhäinen ja alhainen, Jumalan elävän sanan omiin käsiinsä; siten oli kristittyjen yleisen pappiuden aate perustettu ja tehokkain siemen koko vastaista kehittymistä varten kylvetty. Ja kun ajatella, että tänä Kristuksen kirkon kehityksen voimallisena herätysaikana uskonnollinen harrastus voitti kaikki muut ajan harrastukset ja että raamattu, kun se tyydytti korkeimman, uskonnollisen tarpeen, tarjosi *kaikkea*, mitä ajanhenki vaati ja etsi, niin käsitämme, kuinka Jumalan sana verrattain nopeasti tuli monessa paikassa Saksanmaalla kodin kalleimmaksi aarteeksi, josta joka päivä haettiin ravintoa. Että raamatun yleisempi käyttäminen kodissa (joll'ei välittömästi, niin) ainakin välillisesti vaikuttaa voimallisesti lasten kristilliseen opetukseen ja kasvatukseen, on itsestensä selvä. Sen lisäksi tulee Luteruk-

sen väsymätön vaikutus koulujen perustamisen hyväksi, joita vähitellen syntyi ensin kaupungeissa ja sitte, vaikkapa vaan huonojakin, maalla lähimmiten sen johdosta, että ahkerolla kirkollisilla tarkastusmatkoilla maalla oli saatu surullinen kokemus kansan taitamattomuudesta. Samoista surullisista kokemuksista sai alkunsa myöskin se kirja, joka on sekä lasten että kansan uskonnolliseen opetukseen kaikista enimmin vaikuttanut ja joka vielä tänäpäivänä on meillä sen opetuksen alkuna ja loppuna: *Luteruksen pieni katekismus*. Mitä tarkoitettiinkaan tämän pienen ja kuitenkin kirkon kehittymiselle monena vuosisatana niin tärkeän kirjan ensimmäisellä laatimisella? Kuuluisa Tybingin jumaluusoppinut J. T. Beck vastaa: „Luteruksen katekismus, jonka synnyn vaikuttivat kirkkojen tarkastuksessa saavutetut surulliset kokemukset, oli hätäapuna sillä ajalla, kun kirkon opettajienkin kristinopin tieto oli vähäinen, ja opettajia, jotka julistivat evankeliumia, harvassa ja yli voimien rasitettuja, kun raamattuja oli vielä niukasti levinnyt ja kansanopetus kapalosansa, vasta heräämäsillään“, kun Luteruksen omain sanojen mukaan „kaikki oli niin raivaamatonta ja autiota eripuraisen oppien ja eriskummaisten luulojen tähden, ett’ei kukaan enää voinut tietää, mikä oli varmaa, mikä ei, kuka oli kristitty ja ken ei ollut“. Siinä piti nyt katekismuksen olla „maallikkoraamattuna, johon kristinopin koko sisällys, sen verran kuin kukin kristitty tarvitsee tietää autuaaksi tullakseen, on suljettu; se on oikea, lyhyt johdatus koko kristilliseen uskontoon ja sen tärkeimpiin opinkappaleihin“. Luteruksen katekismusta ei siis ollut aiottu käytettäväksi meidän päiviemme käsityksen

mukaisessa lasten opetuksessa tai johdatuksena alaikäisten opetuksessa, vaan sen piti olla ytimekäs, yksinkertainen uskonkäsité yhteistä kansaa ja nuorisoa varten, kansankirja (huomaa pääkappalten päällekirjoitusta: „kuinka perheen isän tulee ne yksinkertaisesti perheellensä opettaa”), ja siinä suhteessa se onkin mestariteos, jossa itse muoto on sopiva kirjan henkeen ja tarkoitukseen, vaikka myöhempien toisintojen ja selityksien paljous teki tästä kirjasta jonkinlaisen varastoaitan, johon on koottu ja sovitettu uskonopillinen aineisto, ihan vastoin itse kirjan alkuperäistä tarkoitusta.*) Me puolestamme tähän lisäämme vaan: ytimekkäässä lyhydessään ja evankelisessa tarkkuudessaan sopii se erittäin hyvin, niinkuin sitä aina on pidettykin, voimalliseksi, evankelisluterilaiseksi *tunnustukseksi* nuorelle ja vanhalle; semmoisena vapaana tunnustuksena on se sen opetuksen *tarkoituserä*, josta meillä on puhe; ja ansaitsee hyvin, että jokainen luterilainen kristitty säilyttää sen muistossansakin; pysyköön se aina semmoisena, mutta älköön sitä koskaan tehtäkö *ensimmäiseksi* opetuskirjaksi vielä alaikäisille lapsille! Ja juuri ensimmäistä kristillisyyden opetuskirjaa on siitä tahdottu tehdä, vieläpä niin sitkeästi, että sitä menetystapaa vastaan on kaikki terve kristillinen opetusoppi vielä meidänkin päivinämme siellä täällä turhaan saanut taistella. Tottumuksen voima on suuri, ja tämä tottumus tutustuttaa rakkaita lapsia kristillisyyteen aluksi sillä, että koneellisesti oppivat ulkoa Luteruksen pienen katkismuksen ja suuremmaksi varmuudeksi suuren joukon selityksiä

---

*) Vertaa: Myrberg, Bidrag till en biblisk theologi. II, sivu 21 ja seurr.

ja selitysten selityksiä, on jo sangen vanha, sillä se on saanut alkunsa hamasta uskonpuhdistuksen ajasta, eikä sitä tähän päivään asti ole meidän maassa häirinnyt mikään muu parempi tai vielä pahempi opetustapa, niinkuin on käynyt uskonpuhdistuksen kotimaassa. Mutta älkäämme rientäkö historiallisen kehityksen edelle.

Vaikka uskonpuhdistajain ansiot kristillisyyden opetuksessa olivatkin verrattomat ja vaikka suuri oppisämme Luterus onkin tehokkaimmasti edistänyt sen opetuksen parantamista katkismuksellansa, johon hän otti vanhat opinkappaleet, lisäten niihin kymmenet käskysanat, sakramenttiopin ja omat kalliit, lyhyet ja ytimekkäät selityksensä, niin emme kuitenkaan saa syvän kunnioituksen tähden, jota osoitamme noille Jumalan voimallisille aseille, joutua siihen luuloon, että tämä opetus jo heidän myrskyisellä ajallansa olisi päässyt tarkoituksensa perille sekä teoriassa että käytännössä. Historiallisten tosiasiain rinnalla eivät auta mitkään olettamiset, vaikkapa ne olisivat lähteneet mistä kunnioituksesta tahansa. Vaikka siis jo oli olemassa Luteruksen katkismus ja muitakin katekeettillisiä oppikirjoja, niin uskonpuhdistuksen aika-kausi oli muun ohessa kuitenkin peräti vieras varsinaiselle *katekeettilliselle opetukselle*, niinkuin tämä opetus nyt on käsitetty vapaaksi keskusteluksi raamatusta tai katkismuksesta otetun tekstin johdosta.

Pian yleisiksi tulleissa katkismus-(saarnoissa ja) -tutkinnoissa tyydyttiin vaan yksinkertaiseen katkismus-kappalten ulkolukuun. Ja kun sekin ymmärettävistä syistä oli monelle vaikeata, sai lopuksi riittävä paljas pääkappalten ainesanojen muistista lukeminen (ilman Lute-

ruksen selitystä). Että kansalla olisi enemmän halua katkismusharjoituksiin siihen aikaan säädetyissä paastotutkinnoissa, määrättiin nimenomaan: „ett’ei mitään muita kuin korkeintaan pienen katkismuksen kysymyksiä saanut tehdä”.) „Me näemme,” sanoo Löhe, „kuinka vähä ennen kansalta vaadittiin.” Mutta kun hän lisää: „vähempi turhaa kerskailemista kuin meidän aikana, ja kuitenkin kiitettävä tapa!” emme tätä voi huomata muuksi kuin palaseksi siitä „liioittelusta luterilaisuudesta”, jonka tieteelliseksi puolustajaksi meidän päivinämme tämä muuten ansiollinen jumaluusoppinut on ruvennut. Täytyy päinvastoin, tosin kiitollisimmasti tunnustaen, mitä jo sen kautta on tehty, suoraan myöntää, että sillä tavalla toimitettu uskonnonopetus kovin vaillinaisesti toteutti sen tehtävän, jota jokainen todellisesti protestanttinen kristitty siltä vaatii. Ja yhtä vähä kuin varsinainen katekisationi-opetus oli kerinnyt tulla tunnustetuksi, yhtä vähä tiedettiin ylipäänsä vielä koko siitä oppiaineesta, jonka ainoasta soveliaisuudesta ja suuresta siunauksesta lasten ensimmäisessä opetuksessa nykyään kaikkien uskonopillisten kasvatussoppineitten ja kasvatustopillisten jumaluusoppineitten kesken on ainoastaan yksi ajatus; me tarkoitamme *piiplian historiaa*. Korkeintaan käytettiin sitä esimerkivarastona korkeammissa kouluissa, joiden yläosastoilla myös luettiin raamattua.**.) Tässä syntyy itsestensä kysymys: onko Luteruksen selvältä ja tarkalta

*) Vrt. Palmer „Evangelische Katechetik, erste Lieferung, 4:s painos, s. 16 ja seurr.

**) Vertaa Schurigin kirjoittamaa *Biblische Geschichte*’ä teoksessa *Encyklopädie des gesamten Erziehungs- und Unterrichtswesens* von K. A. Schmid, s. 641.

älyltä jäänyt huomaamatta piplian historian opetuksen suuri merkitys? Kun semmoisista paikoista kuin Raumerin teokseen „Gesehichte der Pädagogik.” I s. 173 on lainattu, näemme, kuinka arvokkaana Luterus piti historiaa ja historiallista lukemista ylipäänsä, emme sitä voi helposti olettaa. Mutta ett’ei hän määrännyt piplian historiaa eri oppiaineeksi kouluopetuksessa, selviää siitä, että siihen aikaan ylipäänsä pidettiin liian arvokkaana klassillista sivistystä, jota Luteruskin pitää tosin pitkänä, vaan välttämättömänä tienä perusteellisempaan pyhän raamatun tutkimiseen; mutta piplian historian sulkeminen pois uskonnollisesta lastenopetuksesta kansan keskuudessa käy selväksi siitä Luteruksenkin tarkoituksesta, että raamattu itse yhä enemmän tulisi kirjaksi, jonka olisi kannatettava koko kotielämää, niinkuin ylipäänsä on ollutkin asian laita viime vuosisadan keskipaikoille saakka. Semmoisesta kodin „pipliaelämästä” seuraasi, samoinkuin kaikki muu siunaus, myöskin enemmän tai vähemmän itsestensä nuorison tutustuminen piplian historiaan. Mutta varsinaisen opetuksen alalla oli katkismus kristillisyyden ensimmäinen niin luku- kuin oppikirjakin, ja mitä kauemmaksi kirkko itse, joka oli vaipunut loppumattomiin oppiriitoihin, puhdasoppisuuden aikakautena vierastui uskonpuhdistuksen aikaisesta *uskonelämästä*, sitä enemmän työskenteli kangistunut uskonnon opetus ainoastaan *uskonlauseiden* oppimista varten kuolleella tavalla. „Kirkon edustajat”, sanoo Palmer, „eivät olleet vähemmin piintyneet puhdasoppisuuteensa kuin katolilaiset hengelliset miehet muodollisen jumalanpalveluksen koneistoon.” Ja kun korkeasti oppinut papisto piti köyhien talonpoikaislasten opettamis-

työtä arvoansa halventavana, osasi se jättää tämän kuorman päältänsä taitamattomille koulumestareille.

4.

Kuolematon ansio tulee epäilemättä pietistiselle vastavaikutukselle luterilaisen kirkon kuollutta puhdasoppisuutta vastaan 17:llä vuosisadalla siitä, että se synnytti uutta eloa kristillisyyden opetuksessa. Filip Jakob Spener, jonka elävä usko ja kristillinen nöyryys näytti sen ajan jumaluusoppineista niin arveluttavalta, että Wittenbergin tiedekunta keksi hänen opissaan kokonaista 264 erhetystä ja jonka kuoleman perästä „täyttä totta väiteltiin, pitikö häntä kutsuttaman autuaaksi”, — August Herman Francke, itse paraana todistuksena niiden sanojen totuudesta, jotka vielä tänäpäivänä ovat kultakirjaimilla luettavina hänen 7 guldenilla perustaman orpohuoneensa ovella Hallessa: „jotka Herraa odottavat, saavat uuden voiman, niin että he kotkan tavalla liitelevät siivillänsä” ja jonka suurimpana kiitoksena on tuo puhdasoppisten ivasana: „vaaliruhtinas tahtoi ylihovisaarnajaa, mutta sai sen sijaan koulumestarin” — nämä molemmat sielunbeimolaiset ovat, vaikka kyllä joissakuissa kohdissa langenneet inhimilliseen yksipuolisuuteen, kuitenkin perustaneet itsellensä kiitoksen, jota ei jälkimaailma ole heiltä ottava pois, niinkauan kun Jumalan sanaan ja omaan kokemukseen perustuva usko ja hurskas vaellus kristillisessä kirkossa saavat olla totisen kristillisyyden tuntomerkkeinä. Kristillisuus ei ollut näillä miehillä paljas oppi, vaan myös elämä; ja elämää tuli siten myös-

kin oppiin. Opin toisistaan erotetut puolet (opetus ja tunnustus) astuivat uudelleen oikeaan suhteeseen toisiinsa.

Kristillisyyden opetus, joka läksi *uskosta* ja johdatti *uskoon*, joka käsitti koko ihmisen: ymmärryksen, sydämmen ja tahdon, pääsi vihdoin kauan sorrettiin oikeuteensa vastoin tunnustusta, joka useimmilla ei enää ollut mikään tunnustus, vaan kuollut muistoläksy tai korkeintaan yhtä kuollut ymmärrysusko. Vaikk'ei tässä voi ryhtyä perinpohjin esittelemään, mitä nämä miehet, erittäinkin Francke, ovat olleet ja vaikuttaneet myöskin lastenopetus-asiassa, tulee meidän kuitenkin viitata seuraaviin kohtiin: 1) Opetus vaurastui paljaasta kaavamaisesta katekismuksen kuulustamisesta varsinaiseksi katekisationiksi, jossa pidettiin vaaria luetun käsittämisestä, toteennäyttämisestä raamatun sanoilla ja sovittamisesta sydämmeen ja elämään; mutta muodollisessa suhteessa on kuitenkin hyvin kuvaavaa, että Spenerkin (katekeetillisessä oppikirjassaan) sovitteli selityksensä valmeiksi *kysymyksiksi* ja *vastauksiksi*, joka menetystapa tekee koko katekisationin katekismuksen kirjoittajan eikä opettajan (katekeetin) työksi. 2) Jo ennen kuin lapset olivat oppineet lukemaan, piti heille helpompia raamatunlauseita sanella ja heidän käsityskantansa mukaan selittää; vaan lukutaidon saavutettuaan piti lasten itsensä ahkerasti lukea ja rinnastusten katekismuksen kanssa selittää *pyhää raamattua*. Hitaisemmassa raamatun lukemisessa oli Francken mielestä myöskin ohjattava lapsia soveliaissa paikoissa sovittamaan raamatun sisällystä katekismukseen. 3) Sen ajan ja samojen harrastusten hedelmänä oli myös *piiplian historian* lukeminen itsenäisenä uskonnon-

opetuksen osana, sittekun Hübnerin kirjoittamat 52 tuttua kertomusta vanhasta ja uudesta testamentista ilmentyi v. 1714. Ehk'ei Francke itse käyttänyt mitään erityisiä opetustunteja eikä kirjoja piplian historiaa varten, annettiin kuitenkin opetusta tässäkin tärkeässä aineessa juuri raamatun lukemisella. Sovittamisesta oppiin sanoo hän: „sangen mukavaa on totuttaa lapsia sopivissa tiloissa kirjoittamaan raamatun paikkoja katkismukseensa, esim. luomisen historia kuulun 1:een uskonkappaleeseen j. n. e.” *) Todistuksena hänen hyvästä kasvatustavasta älystään ansaitsee mainita, että hän, niinkuin Komenius ennen häntä, puolusti *raamatullisia* (pipliallisia) *kuvia* alkuopetuksen havainnollisiksi välikappaleiksi. 4) *Ripille laskemisen* kautta tuli kristillisen lastenopetuksen varma tarkoitusperä määräytyksi.

Evankeliumin sanasta ja hengestä lähtenyttä uutta eloa oli herännäisyyden kautta Hallessa valettu siihen asti hallitsevaan vanhaan opetuskaavaan. Tosikristillinen henki, joka täytti nämä n. s. herännäisyyden etutaistelijat, ja se korkea tarkoitusperä, joka oli heidän silmiensä edessä, että nimittäin elävämmällä ja laajemmalla kristillisen oppiaineen käyttämisellä saataisiin hengellinen elämä herätetyksi ja ylläpidetyksi nuorten mielessä, ne asiat näyttivät kyllin riittävästi takaavan, että vastainen laajempi kehitys oli käyvä terveesen suuntaan ja että sen ajalla oli kristillisenkasvatustavallinen viisaus myöhemmin oikaseva, mitä vielä puuttui oppiaineen oikeasta järjestämisestä ja muodollisesta käyttämisestä.

*) Teoksessaan: *Erziehung der Jugend zur Gottseligkeit und Klugheit.*

5.

Sen toimen otti kuitenkin huoleksensa järkeisoppisuuden viisaus. Muutos näyttää yhtä äkilliseltä kuin odottamattomalta. Siihen käänteeseen, joka kirkollisessa kehityksessä sen jälkeen tapahtui, näyttää ainakin alkuperäinen Spener-Franckelainen suunta olleen aivan syytön, vaikka sitä onkin hyvin kiivaasti moitittu yksipuolisesta itsekohtaisuudesta (subjektiivisuudesta). Pikemmin voi sanoa, että juuri puhdasoppisuus tarjosi järkeisoppisuuden mullistustyölle oikean maanperän yksipuolisella ymmärryssuunnallaan, jota herännäisyys, itsekkin sittemmin ekseyen yksipuolisuuteen, ainoastaan osittain oli kerinnyt voittaa. Ja se suuri kiihko ja menestys, jolla tätä *vapautus*-työtä harjoitettiin, jonka tarkoitus oli perustuksineen kukistaa kristillistä kirkkoa, osoittaa, ett'ei maanperässä ollut mitään vaikeampia esteitä uusien oppien kylvölle ja itämiselle. Näiden muuten kristinopin ulkopuolella olevien oppien pääpiirteet ovat niin yleisesti tutut, ett'ei meidän tarvitse niitä lyhyessä historiallisessa katsahduksessamme tarkemmin selittää. Uuden oppisuunnan *uskonnon* pääsumma oli tämä: totuudeksi on katsottava ainoastaan se, mikä on luonnollisen järjen mukaista ja minkä se voi käsittää ja toteen näyttää. Niinhyvin Jumalan lihaantulemisen (inkarnationin) kuin myös pyhän innostuksen (inspirationin) ihmeitä, joista kaikki muut raamatussa esitetyt ihmeet riippuvat, ei voi järki toteen näyttää eikä käsittää, eikä niitä siis saa totena pitää. Luonnollinen uskonto, oppi Jumalasta, jommoisen järki luontoa tutkimalla voi muodostaa itsellensä, ja siitä syn-

tyvä ihmisrakkaus, on ihmiskunnan yleinen, puhdas uskonto. Ihminen on luonnostaan hyvä; taitamattomuus ja taikausko ovat ainoa syy hänen erhetyksiinsä; hänen korottamisensa tästä taitamattomuudesta „luonnonmukaisella” opetuksella riittää kylliksi siihen, että hän voi olla tarkoitukseensa sovelias. Kasvatusopin parantajiksi järkeisoppisuuden suuntaan nousivat Saksassa *Rousseau*n innokas ihailija *Basedov*, joka v. 1775 perusti „ihmisystävyyden (filantropian) Dessausissa”, ja hänen jälkeensä ja avuksensa suuri joukko „ihmisystäviä” (*Rochow*, joka enimmäin vaikutti kansanopetukseen, *Campe* ja *Salzman*). Otamme tähän myös muutamia uuden suunnan opetusoppia valasevia perusteita: „kaikki opetus on aljettava havainnosta, eikä pidä lasta kehoittaa uskomaan mitään, jota hän ei voi nähdä eikä ymmärtää. Ymmärryksen kehittyminen ja tutustuminen lasten ympärillä oleviin esineihin on opetuksessa pääasia. Minkä perille lapsi voi oman ajatuksensa avulla päästä (ikäänkuin löytää), mitä hänestä itsestä voidaan kehittää, sitä on hänelle annettava. Sentähden on *kanssapuheellinen* (*sokratillinen*) opetusmuoto paras, ja tämä olisi siis otettava käytäntöön myöskin uskonnon opetuksessa eikä ainoastaan luvunlaskussa, muoto-opissa j. n. e.“*) Koska nyt ei *Rousseau*n esimerkin mukaan rohjettu kokonaan hyljätä kaikkea uskontoa, koetettiin tässä kanssapuhelussa joko niin uskontoa valmistella, s. o. kristinoppia pestä puhtaaksi kaikesta oleellisesta (positiivisesta), ylluonnollisesta sisällyksestä, että lapsen luonnon olisi helppo sitä

*) Vrt. Schüren, Tankar om religionsundervisningen, sivu 53.

vastaanottaa ja käsittää, taikka myös, *Dinterin* ja hänen kanssaan samanmielisten tavan mukaan, siten valmistaa lapsi, että uskonto, taitavasti käytetyn heyristillisen (hakevan) katekisasioonin avulla, tulisi lapsen oman ajatus-toiminnan tuotteeksi.*)

Ei voi luetella, mitä kaikkea tämä uusi suunta sai aikaan sekä yleisessä ajatustavassa että erittäin uskonnon opetuksessa; niitä huomaamme vielä tänäpäivänä kumpaisellakin alalla (meidän maassamme kuitenkin enemmän edellisellä kuin jälkimäisellä). Saksanmaalla tulivat pian ilmi sen vaikutukset opetukseen. Uskonnon opetusta ei enää *aljettu*, oikein kyllä, katkismuksella, niinkuin, Hübnerin kirjasta huolimatta, vielä suurimmaksi osaksi oli ollut tavallista, vaan, ajan hengen turmeltuneen aistin mukaan, siveellisillä kertomuksilla. Piplian historian suurta kasvatusopillista arvoa, että se oli oleva uskonnon opetuksen alkuna ja perustuksena, ei ollenkaan tajuttu. „Korkeintaan saatettiin tämän ajanjakson alussa joku raamatun kertomus sovittaa Gottfriedistä, Hannchenista j. m. sepittyjen lasten kertomusten joukkoon. Myöskin Dinter sallii, hyvin kuvaavasti, „jo pienille puhua hyvästä Jesuksesta, joka meille on niin paljo rakkaasta Jumalasta kertonut”. Raamatun sijasta käytettiin raamatun otteita (ulosvetoja), joissa piti raamatun *hengen*, s. o. viisasten kasvattajain oman hengen, päästä selvästi näkyviin. Luteruksen katkismusta ei muutamissa maissa huolitettu pitää oppikirjana, koska se oli muka liian rasittavainen puhtaasti raamatullisen sisällyksensä tähden, sillä sellaista tunnustustahan ei ollenkaan tah-

---

*) Wertaa Palmer, main. teos, s. 34.

dottu lapsilta; ja toisissa maissa se enemmän tai vähemmän vetytettiin liittämällä siihen jos jonkinlaisia selityksiä.)*

Jo siitä, mitä edellä on sanottu, huomaamme, ett'eivät uusien oppien julistajat suinkaan, niinkuin muuttamat heistä uskottelivat, ainoastaan tahtoneet muuttaa tai parantaa uskonnon opetuksen *muotoa*, vaan että he todella myöskin taistelivat kristillisen pelastusopin varsinaista *sisällystä* vastaan; ja siinä sopivat yhteen kaikki viime vuosisadan kasvatustieteelliset järjestelmät, ehk'eivät aina tahdo sitä rehellisesti myöntää. Jumalallisten asiain itse olentoa, ihmissydämmen syvimpiä tarpeita ja erittäin myöskin lapsuuden iän luonnetta käsittivät väärin sekä *filantropillisen* että yhtä suuresti myöskin *humanillisen*, *Pestalozzin* ja *eklektillisen* järjestelmän puolustajat. He eivät perustaneet kasvatustansa ja opetustansa Jumalan armoon ja Jesuksen Kristuksen sovintoon, joka joko kiellettiin tai vaieten ohikäytiin, vaan ihmisen ja lapsen luontoon, joka todellisuudessa näkyy ihan toiselta kuin heidän järjestelmissään. Senpätähden huomataankin nämä järjestelmät, niinkuin kaikki, mikä loukkautuu kulmakiveen Kristukseen, sitä pystyssä-pysymättömämmiksi, mitä kauvemmin niitä katsellaan. Vaan mitä niissä on hyvää ja totta, se pysyy ja on Jumalan siunauksen avulla tuottava myöskin uskonnon opetukselle monta hyvää hedelmää. Vaan ennenkun ryhdymme tätä katselemaan, on meidän myöskin kat-

---

*) Eräässä Nassaun porvarikoulussa muistelen vielä v. 1863 käytettäväksi määrätystä katkismuksesta lukeneeni kysymykseen: mitä opettaa pyhä raamattu Jesuksen personasta? seuraavan vastauksen: „Hän oli pyhän raamatun opin mukaan ihminen niinkuin mekin, vaan oli likeisimmässä yhteydessä Jumalan kanssa, jonkatähden häntä Jumalan pojaksi *sanotaan*.“

sahdettava, miten tämä opetus on historiallisesti keihtynyt meidän omassa Suomen kirkossamme. Valitettavasti emme ole historiallisten lähteiden niukkuuden tähden voineet näihin asioihin niin perinjuurin tutustua, kuin itse aineen tärkeys vaatisi.*)

6.

Koska uskonpuhdistustoimi Suomessa kieltämättä paljoo enemmän oli seurauksena ulkonaisista valtiollisista syistä, kuin, miten laita oli Saksassa, sisällisestä, hengellisestä tarpeesta, niin voi myös helposti käsittää, että ennen kaikkea puuhattiin ainoastaan semmoista ulkonaista kirkkojärjestyksen muutosta, jonka kautta valtio saisi hyvän voiton ja voisi sen lisäksi vaivatta itse ottaa haltuunsa paavin vallan kirkon ja omien tuntojen yli; ja vasta toisessa sijassa, ikäänkuin edellisen seurauksena, tarkoitettiin sydänten ja elämän sisällistä muutosta puhdistetun opin ja opetuksen kautta, jota sentähden aluksi on sattuvasti sanottu: „kirkonparannuksen puolustamiseksi kansan vastahakoisen ja kypsymättömän luulon edessä.“***) Kun katolisuus itse ei kuitenkaan ollut arvattavasti kerinnyt varsin syvälle juurtua Suomen kansaan,***) ja sitä paitsi vähitellen tavalliseksi levinnyt äitinkielinen saarna tuli sille hyväksi korvaukseksi kaikesta, mitä se kadotti kirkkokenoista rikkaan katolisen jumalanpalveluksen muuttuessa yksinkertaisemmaksi, niin on vaikea olettaa vas-

*) Rikkaimpana lähteenä on ollut akatemiallinen väitöskirja: Joh. Aug. Lindelöf, Den kateketiska undervisningen i Finland ifrån reformationen intill stora ofreden. Helsingfors 1858.

**) Collan, De reformationis in Fennia initiis, Helsingforsiae, s. 60.

***) Yrjö Koskinen, Nuijasota, Turussa 1857, s. 23.

tahakoisuutta niin suureksi, kuin muuten olisi ollut syytä odottaa kansalta semmoiselta kuin Suomen. Suomalaisen vastahakoisuuden yleinen sitkeä laatu olisi varmaankin siinä tapauksessa jättänyt itsestään myöskin jälkiä historiaan, vaan semmoisia jälkiä ei tietääksemme kuitenkaan ole löydetty. Jos evankeliumin valoa näyttää hitaisesti syttyneen pimeissä, pohjoisissa maissamme, niin ei syytä siihen ole haettava kansan vastahakoisuudesta, vaan siitä, ett'eivät sen ajan olosuhteet sallineet sen asettamista kyllin korkeaan kynttiläjalkaan. Unhottumattomalla innolla ovat *Mikael Agrikola* sekä hänen kumppaninsa *Pietari Särkilahdi*, *Martti Skytte* ja *Paavali Juusten* koettaneet opilla ja opetuksella tehdä *ulkonaista* uskonpuhdistusta *sisälliseksi* ja todelliseksi. Paitsi jumalanpalveluksen puhdistusta tuli „Jumalan sanan puhdas saarna“ heidän kauttansa pääasiaksi kirkon opetustoimessa; nuorison opettaminen, joka tosin varmemmasti, mutta paljoa hitaammin näytti vievän tarkoituksen perille, jätettiin kauvan syrjään. Kristillisyyden opetuksen historia on Suomessa pitkän ajan sama kuin katkismuksen ulkoa lukemisen historia, jota ulkoluvun taitoa yhä enemmän vaadittiin. Vasta toisessa sijassa aljettiin harrastaa luetun sisällyksen käsitettäväksi tekemistä ja sisäluvun parantamista. Vaikka on hyvin luultava, että jo katolisena aikana myöskin Suomessa on kansalta vaadittu Isä meidän, uskontunnustuksen, ave Marian*) ja Jumalan kymmenien käskyjen muistosta lukemista, niin valittaa kuitenkin

---

*) Muistona Marian palveluksesta on kansan keskuudessa Hämeessä, vaan ei Karjalassa, vielä tänäänkin tavallinen kieltävä vakuutusmuoto: ei maar!

kin Agrikola vielä v. 1548 toimittamansa uuden testamentin esipuheessa, jonka kirjan hän, tässä suhteessa Suomen Luteruksena, lahjoitti Suomen kansalle sen omalla kielellä: „muutamat (papeista) viitsivät sangen harvoin taikka ei koskaan (miettiä saarnaa tai) opettaa kurjaa kansaa lukemaan edes Isä meidän rukousta, vielä vähemmän suurempia uskon kappaleita.“*) Siinä käsikirjassa, joka seuraavana vuonna tuli painosta, kehoitetaan kunmeja pitämään huolta ristilasten opettamisesta, joka kehoitus vielä tavataan meidänkin voimassa olevassa, 1693 vuoden aikaisessa käsikirjassa. 1571 vuoden kirkkolaki vaatii samat kappaleet kaikilta (10:tä vuotta vanhemmilta) ehtoollisvierailta sekä säätää pidettäväksi katkismussaarnoja muistissa olevien katkismuskappaleiden oikean käsityksen edistämistä varten. Salarippi, puhdistettu muoto muinaisesta korvaripistä, oli alussa ainoa, luultavasti ahkerasti käytetty tilaisuus papistolla, tutkiaksensa, miten kansa oli täyttänyt näitä tiedon vaatimuksia. Sen lisäksi tulivat pian toimeen vuotuiset piispan tarkastukset sekä synninpäästökuulustelut (*visitationes quadragesimales*), jotka Suomessa jo silloin toimitettiin sanankuulijain kodissa ja joista nykyiset kinkerit ovat saaneet ensi alkunsa. Se into, jolla Agrikola ja sitte varsinkin piispa *Erik Erikinpoika* harrastivat Suomen kansan valistamista, vaikutti, että uskonpuhdistuksen vuosisadan lopulla „suurin osa kansasta oli oppinut lukemaan katkismusta“.***) *Rotho-*

*) Lindelöf, mainitussa teoksessa s. 21.

***) Uskonpuhdistuksen vuosisadan paras puoli oli juuri kirkollisen kirjallisuuden leveneminen maan kielellä. Siinä kirjallisuudessa oli etevin sija katkismuksella, joka oli aiottu sekä opettajain että kansan tarpeeksi.

viuksen piispana ollessa (1627—1652) määrättiin tarkemmin, että *kaikkien* kummien, ripille laskettavien ja morsiusparien piti osata: „katkismuksen kuusi pääkappaletta (ilman Luteruksen selityksiä), aamu- ja iltarukous, synnin tunnustus, rukous ruoalle ruvetessa ja päästessä ruoalta.” Hänen lähimpien seuraajiensa, *Petreuksen* ja *Terseruksen* aikana (1658—1664) ei lisätty yleisiä ulkoluvun vaatimuksia, vaikka Terserus muuten innolla harrasti opetuksen parantamista. *Joh. Gezelius vanhempi* (1664—1690) korotti antamallaan katkismuksella, n. s. „Lasten paraalla tavaralla”, muistitiedon vastimukset askelta korkeammalle. Sen neljästä osasta piti kaikkien sanankuulijain vähitellen oppia ensimmäinen, toinen ja osa kolmannelta (abc-kirja, katkismus ja Luteruksen selitys ynnä helpoimmat kysymykset). (Vaikeammat kysymykset sekä neljänteen osaan liitetyt raamatun lauseet toimitettiin painosta osittain yhdenkaltaisuuden aikaansaamiseksi opettajien kesken, osittain myös lukutaitoisten sanankuulijain tarkempaa miettimistä varten; s. 48). Vuonna 1673 toimittamassaan *Commonitiones*-nimisessä kirjassa (V:nen luvun 35:ssä kohdassa) ilmoittaa tämä innokas piispa ilonsa siitä, että nuoriso „näinä vuosina“ oli hyvin edistynyt kristillisyydessä, „luki Luteruksen katkismuksen ulkoa ja osasi taitavasti kysymuskappaleihin vastata“.*) Hänen poikansa *Gezelius nuorempi* jatkoi kunnioitettavan isänsä työtä. Hänkin vaati ennen kaikkea ulkolukua kansan lapsilta, joka mielestämme ei juuri todista hänessä olleen mitään erityistä „yhteisyyttä Spenerin ajatusten kanssa”, mitä

*) Lindelöf, main. teos, s. 75.

hengellistä hyötyä hänellä muuten lieneekin ollut tähän kuuluisaan mieheen tutustumisestaan. Kuninkaallinen kirje määräsi 18 p. jouluk. 1695 tarkemmin äsken ilmestyneen kirkkolain vaatimukset seuraavalla tavalla: „ett’ei ehtoollista pitäisi myöntää nuorille, ennenkuin he ovat hyvin lukeneet koko katkismuksen”, joka määräys toki sittemmin lievennettiin niin, että „joka käsittää kristinopin pääkappaleet ja muuten on käytökseltään siivoksi tunnettu, hän on ehtoolliselle laskettava, vaikk’ei hän katkismusta osaa ulkoa” (kunink. kirje 15 p. toukok. 1699). Sittekun pitkällisen hämmennyksen perästä, jota kaikenlainen kehitys kärsi „ison vihan” tähden, voitiin Suomessa 18:lla vuosisadalla uudestaan estämättä ryhtyä hengelliseen työhön, huomaamme, että muistoluvun vaatimuksia askel askeleelta lisättiin, vaikka tosin samalla myöskin opettajan velvollisuudeksi pantiin sen selittäminen ja soveltaminen, mitä oli opittu. Kuinka paljon tietoa lasten oli saavutettava, tuli varmemmin suunnitelluksi v. 1740 käsketyn ja vähitellen toimeen pannun *rippikoulun* kautta, jonka loppukohdaksi tuli pappien kokouksessa Turussa 24 p. kesäk. 1763 päätetty ripillelaskemis-toimi. Mainittuna vuonna lähetetty Turun tuomiokapitulin kiertokirje, joka muutti kirkkolaisissa käsketyn koetuskuulustelun (kirkkolain 8:nen luvun 2:nen ja 3:s pykälä) niitten kanssa, jotka ensi kerran, vähintään 13 tai 14 vuoden ijässä, aikoivat H. P. ehtoolliselle, siksi opetuslaitokseksi, jota sanotaan rippikouluksi, osoittaa tosin — määräyksissään sekä *sisäänpääsö-vaatimuksista* tähän kouluun (puhdas sisäluku), että myöskin sen toimimis-*ajasta* (3 tai 4 kuukautta) ja sen työn *tarkoituksesta* (josta säädetään,

„ett’ei semmoisessa kuulustelussa ole koeteltava ainoastaan paljaita tietoja tai kyseltävä vähemmin tarpeellisia asioita, vaan kaikki on vakavilla kehoituksilla saatettava käytöllisen elämän alalle”) — suuren edistymisen, verrattuna siihen koneelliseen muistitietoon, johon kirkko oli tähän asti suurimmaksi osaksi tyytynyt. Mutta tätä määräystä rippikoulusta on tuskin yhdeltäkään osalta todella seurattu; sen todistaa jo sekin, että pappein kokouksessa Turussa kokonaista vuosisataa myöhemmin vuonna 1842 oli tarpeen selitys, että „ainoastaan muutamia päiviä tai muutamia viikkoja” kestävä rippikoulu-aika on „liian rajoitettu ja riittämätön”; samoin myös Porvoon tuomiokapitulin kiertokirje, joka 7 p. syysk. samana vuonna sanoo, „ett’ei semmoisia lapsia ole päästettävä rippikouluun, jotka eivät osaa puhtaasti sisältä lukea, vaan on heidän opetuksestaan muuten huoli pidettävä” (Schau-man, s. 237). Vaikka siis puhtaan *sisäluvun* vaatimukset rippikouluun päästessä hyvin usein on aina viime aikoihin asti tehty jotenkin pieniksi, niin kumminkin oli aina yksi vaatimus, jonka täyttämistä papit eivät näy unhottaneen kiristämättä huonoimmiltakaan sisästelukijoilta, heidän tullessaan rippikouluun, ja se oli: katkismuksen *ulkoluku*. Sitte kun Porvoon piispa *Juslenius* vuonna 1744 suomensi arkkipiispa *Svibeliuksen* kirjoittamat, 1691 ilmestyneet Luteruksen pienen katkismuksen selitykset ja ne kuninkaallisen kirjeen kautta vuonna 1773 määrättiin yleisesti käytettäväksi, ja kun tämä katkisuus myöhemmin sysäsi syrjään Gezeliuksen katkismuksen, jota kuitenkin muutamissa paikoissa Viipurin läänissä vieläkin luetaan, niin on senjälkeen ollut kylliksi työtä siinä, mitenkä tuo suu-

rehko, tavallansa ansiollinen oppimäärä jollain mahdollisella tavalla saataisiin rippikoulun ajaksi nuorison muistoon tyrkytetyksi. Ja täytyy tosin sen työn menestystä jokaisen ihmetellä, joka tietää, että hyvinkin moni lapsi, joka rippikouluun tullessaan voi tavallansa sujuvasti lukea Svibeliuksensa kannesta kanteen, ei vielä ole voitannut ensimmäisiä koneellisen sisäluvun esteitä, vielä vähemmän taipunut vähääkään ajattelemaan luetun sisällystä taikka itse omilla sanoilla selittämään sitä siinäkään, jossa se oli helpointa laatua. Kenpä sitte paremmin kuin nämä lapset voisi todistaa sen sananlaskun totuutta, jonka he ovat kuulleet isiensä huulilta: „ahkeruus työn voittaa, vaikka vuotta iskehöhön”? Semmoiselle ahkeruudelle on oma arvonsa annettava. Vaan kysyä sopii: tekeekö kirkko oikein, kun se panee tuommoisen vuorensärkijän-työn lapsen sydämen ja hänen Vapahtajansa välille? Onko semmoisella kristinopin totuuden käsittelemisellä tehty, mitä juuri pitäisi tehtävän; onko „sallittu lasten tulla hänen tykönsä”? tai onko kenties, luullen asiaa muka paremmin ymmärtävänsä, heitä juuri „kielletty” tulemasta, niin että moni kenties ei koskaan enää ole tullut? Tuhannet lasten sydämet anovat leipää, vaan me annamme heille yhä vielä kiven. Sen sijaan, kun meidän pitäisi tutustuttaa lapset Jesukseen, joka evankeliumissa astuu elävinä piirteinä heillekin vastaan ja joka itse sanoo itseänsä elämän leiväksi, sen sijaan annamme me heille — katkismuksen. Se on vanha, surullinen historia, tuo katkismuksen ulkoluku, ja kumminkin siintää se vielä hämäräinä muistona meidän omankin lapsuutemme ajoista. Mutta Jumalan henki, joka elää ja vaikuttaa

kirkossa, odottaa omaa aikaansa, ja myös kirkkohistoriallinen kehitystyö itse on aina olevissa oloissa löytyvien vaikuttimien tulos. Olkoon se kaukana meistä, että hyljättessämme katkismuksen koneellisen ulkoluvun tahtoisimme tuomita kunnioitettuja, hurskaita ja viisaita isiämme, jotka ovat uhranneet elämänsä, voimansa ja taitonsa Suomen kansan uskonnolliseen sivistyttämiseen. Jos silmäilemme aina uskonpuhdistuksesta saakka kuljettua rataa, niin ei toiselta puolen voi ankarinkaan arvostelu kieltää lakkaamatta pyrityn siihen suuntaan, että se, mitä on saatu muistiin, myöskin voitaisiin järjellä käsittää ja elämään sovittaa, ja että lukutaidon yleiseksi tekemisellä autettaisiin kansaa omin silmin näkemään „Jumalan suuria töitä hänen sanastansa”. Tämän työn jälkiä huomataan helposti vielä tänäpäivänä jokaisessa mökissä Suomen maassamme.

Kun tähän asti olemme puhuneet ainoastaan muistotiedosta, niin katsahtakaamme vielä pikimmiten, mitä tehtiin sisäluvun ja katkismuksen-selityksen hyväksi. Lukutaidon ensimmäinen perustus tapahtui luultavasti jo Agrikolan toimittaman aapiskirjan kautta. Hänen seuraajiansa, erittäinkin piispa Erikinpojan, harrastuksesta oli päästy jo niin pitkälle, että sama piispa taisi vuonna 1621 ilmaista ihastuksensa, kun *monet* jo olivat oppineet lukemaan kirjasta. Ulkoa opitun tutkimista, selittämistä ja elämään sovittamista varten tulivat, ainakin jo Terseruksen aikoina, katkismussaarnat ja niihin liitetyt kuulus-telut. Vaan että lukutaito, josta piispa Rothovius ei pitänyt niin suurta lukua, vielä oli kapalossansa, osoittaa se tapa, jolla Terserus järjestää nämä saarnat ja kuulus-

telut. *) Suuresti edisti sekä sisälukua että luetun selitystä *vanhempi Gezelius* voimallisilla toimillaan. Hän näet muun muassa kirjoitti vuonna 1673 kirjasen, nimeltä „Lyhykäisiä muistutuksia (Perbreves Commonitiones)“, jossa käsketään tarkemmin kuulustelemaan lapsia, jotka ensi kertaa menevät H. P. ehtoolliselle; sisäluvun parantamisesta pidetään huolta asettamalla kiertokouluopettajia, ja niiksi oli pantava lukutaitoisia lukkareja, jotka oikeassa järjestyksessä voisivat opettaa lapsille kirjaimet, taivaamisen ja sisäluvun; kinkereitä ja laiskainkouluja määrättiin pidettäväksi kirkossa ennen jumalanpalvelusta; kirkonkirjoja käytettiin lukemisen asianomaiseksi tarkastamiseksi. Hyvin muistettava on se ehdotus järjestetyn kansakoululaitoksen asettamisesta Suomeen, joka on tehty piispa Gezeliuksen vuonna 1683 toimittamassa kirjassa „*Opetustapa (Methodus informandi)*“; siinäpä tämä jalo piispa itse ollen oman aikansa edellä, ikäänkuin hengessä ojentaa kätensä meidän aikaisillemme harrastuksille. Jokaisessa seurakunnassa pitäisi sen mukaan olla: a) vakinainen *kansakoulu (paedagogia ruralis)*, jossa olisi opetettava sisästä ja ulkoa lukemaan aapista, katkismusta ja hartauskirjoja sekä neuvottava kirjoitusta, luvunlaskua ja kirkkoveisua; b) *kyläkoulu*, ja c) *kotikoulu*. Koulusta pitäisi hänen mielestensä lukutaidon ja kotihartauden siirtyä perheihin. Eipä tärkeinkään sivistyskeino ollut hänelle tuntematon; hän sanoo: „jos he voisivat hankkia itsellensä raamatun, olisi se talon paras tavara“. Vaikk’ei mainittua kansakoulu-ehdotusta hyväksytty, ja vaikka mo-

*) Lindelöf, main. teos, s. 45.

ni Gezeliuksen muistakin puheinaolevista toimista, esim. kiertokoulun pitäminen, nähtävästi jätettiin „papiston vapaan harrastuksen ja yleisön hyvän tahdon varaan”, voitaneen kuitenkin huoletta katsoa Suomen kansan nykyistä uskonnollista kehitystä etupäässä molempien Gezeliusten aikana perustetuksi ja edistetyksi. Kun koko opetustyön vakavaksi keskuksiksi oli saatu seuraavalla vuosisadalla vähitellen tavalliseksi levinnyt rippikoulu, joten valmistava kristillisyyden opetus sai varman tarkoituksiperän ja täysikasvuisten hyväksi työskenteleminen vakavamman pohjan, jolle sopi rakentaa, niin juuri molempien Gezeliusten alkama työ, koetus parantaa sekä ulkolukua että myöskin sisälukua ja kristinopin päätötuksien käsitystä (katkismuskuulusteluissa kirkossa ja kinkereissä perheissä), on sen jälkeen häiritsemättä edistynyt meidän päiviin asti, ja vaikka vielä paljo onkin, varsinkin sujuvassa sisäluvussa ja luetun käsittämässä, toivomista ja tekemistä, niin älköön puutteiden tähden unhotettako kiitollisesti tunnustaa, mitä kirkon puolelta on aikojen kuluessa lakkaamattomilla harrastuksilla todellisesti saatu toimeen. Eikä olekaan niin paljo opetuksen puute kuin sen nurinpuolinen järjestäminen ja jakaminen syynä siihen; ett'eivät kirkon opetustoimen hedelmät, varsinkaan mikäli se opetus koskee seurakuntien nuorisoa, vielä tänäpäivänäkään näy vastaavan siihen menetettyä aikaa ja vaivaa. Selvä tieto tarkoituksiperästä, johon pyritään, ja keinoista, joiden avulla sinne päästään, on kieltämättä jokaisen työn menestymisen välttämätön ehto. Mutta nytpä ei olekaan lasten kristillisen opetuksen tarkoitus pienempi kuin tämä: niin paljon, kuin ihmisvaikutukselle on mahdollista, nuorten sie-

luissa ja sydämissä herättää ja ylläpitää *hengellistä elämää*. Jos tarkoitusperäksi on pantu jotakin muuta, niin on varmaan itse pääasiasta eksytty pois. Tämän tarkoituksen perille päästään ainoastaan kristillisen oppiaineen *elävällä* käsittelemisellä. Ja tämä elävä käsitteleminen — muistutetakaan siitä jo tässä — on pääasiallisesti se, että annetaan aineen itsensä, semmoisena kuin se ihmislisäyksittä on meillä Jumalan sanassa valmiina, häiritsemättä vaikuttaa ensin meihin itseemme ja sitte lapsiin; sillä tällä aineella ei ole muissa opetusaineissa vertaansa: se on itse *henki ja elämä*. Mutta Jumalan sana sisältää sekä „riskaa että vahvaa ruokaa” (1 Kor. 3: 1, 2; Hebr. 5: 11—14; 6: 1, 2); kirkon ja sen opettajien ensimmäisenä huolena on siis oleva: valita kullekin ijälle ja kehitysasteelle sopivinta sekä järjestää rikkaan aineen eri osat oikeaan keskinäiseen suhteeseen. Ja päävika on juuri, meidän mielestämme, se, ett’ei ole seurattu oikeata järjestystä, eikä ollenkaan annettu Jumalan sanan päästä oikeuksiinsa, vaan on pantu ihmissana sijaan, joka vielä sen lisäksi, sillä tavalla kuin sitä tavallisesti opitaan, kehittää ainoastaan lasten muistoa, eikä ollenkaan heidän ymmärrystään. „Kaikista oppiaineista”, sanoo Schüren, „sisältää kristinoppi *useimmat sivistävät ainekset*; se käsittää *koko* ihmisen; rikastuttaen ja valaisten *ymmärrystä*; rauhoittaen ja jalostuttaen *sydäntä*; vahvistaen ja pyhittäen *tahtoa*.” Jos tämä myönnetään todeksi, sopiiko sitte vielä kauemmin tyytyä vaan siihen, mitä nuorison kristillisen opetuksen hyväksi meillä jo on tehty? Sopiiko sitte vielä yhä edelleen tyytyä siihen n. s. kristinopin tietoon, joka useimmilla vielä rippikouluun *) päästessä on ainoastaan

muistossa **), harvoilla *ymmärryksessä* ja vielä harvemmillä *sydämessä*; mutta „sydämestähän lähtee elämä”. Älköön luultako, että se, mitä nyt on sanottu, kumoutuisi toisesta kokemuksesta, että paljo todellistakin hengellistä elämää on siellä täällä tavattavana seurakunnissamme. Sitä emme suinkaan ole tällä tahtoneet kieltää. Vaan että syyt tähän niin ilahuttavaan ilmiöön olisivat etsittävät ylipäänsä lapsien kristinopin opetuksesta, uskallamme suuresti epäillä. Ne keinot, joita Jumala on käyttänyt meidän maassa huomattujen kristillisten herätysten synnyttämiseksi, ovat lastenopetuksen ulkopuolella, eivätkä siis tässä voi tulla puheiksi.

Varmaa näyttää olevan: uskonnollinen lastenopetus on Suomessa, uskottuna pääasiallisesti vanhempain hoitoon, ylipäänsä pysynyt kerran astutulla urallansa, niin että voimalliset herätykset eivät ole huomattavasti häirinneet sen kulkua, ei korkeampaan suuntaan, semmoiseen kuin Spener-Franckelainen oli Saksassa, eikä väärään ja perusteellisesti epäkristilliseen suuntaan, jommoinen järkeioppisuuden leiristä levisi. Kun tämä opetus siten on meillä pysynyt vapaana kaikesta siitä häiriöstä, joka useampia kertoja Saksassa, varsinkin epäuskon aikakaudella, on ollut seurauksena kasvatusopillisista uudistuspuuhista ja kypsymättömistä koettelemisista, on meillä syytä, vaikka kyllä vielä puutteita opetuksessa onkin, kiittää kirkon

---

(* Puhumme sen mukaan, miten on useimmissa maaseurakunnissamme. Emme tiedä, ovatko kaupungeissa asiat paremmin.

**) Väärinkäsityksen poistamiseksi muistutamme edeltäkäsini, ett'emme suinkaan vastusta myöskään lasten *muiston* harjoittamista. Siitä enemmän myöhemmin.

Herraa semmoisesta Suomen kirkon historiallisten tapausten johdatuksesta.

7.

Kun edellä (katso 5:ttä kppl.) olemme sanoneet, että viime vuosisadan keskipaikoilla heränneissä kasvatustopillisissa uudistuspuuhissa oli myöskin totuuden aineksia, jotka voivat ja joiden pitää olla uskonnon opetukselle hyödyksi, viittaamme lyhyesti näihin ansioihin, joten saamme samalla soveliaan sillan niihin osoituksiin, joita seuraavassa koetamme antaa siitä, minkälainen rippikouluun valmistava opetus on oleva, vastatakseen tarkoitustansa. 1) Tärkeä kysymys kansan henkisestä (intellektuellisesta) sivistyksestä, kansakoululaitoksesta ja lastenkasvatuksesta kodeissa ovat mainittujen pyrintöjen kautta, ensin Saksassa ja Sveitsissä sekä sittemmin myöskin muualla, kääntäneet puoleensa sen yleisen huomion, jota ne ansaitsevat, ja parannusinto, vaikka usein kypsymätönnä, on herännyt siihen määrään, ett'ei moista vuosisadoissa ennen ole ollut. Vahinko vaan, että kasvatuksen tärkeimmän vaikuttimen, kristillisyyden, ja sen opetuksen asiassa, oltiin soaistuina, eikä tyydytty pitkittämään ja täydellisentämään Francken osoittamia aatteita. 2) Enemmän on kuitenkin näistä harrastuksista hyötynyt sekä yleinen opetusoppi että opetustavan oppi, joiden perussääntöjä ei koskaan ennen oltu niin juurta-jaksain tutkittu eikä niin selvästi esitetty. *Kaihen* opetuksen perussääntöjen ohjeina, niin sanotaan tässä, olkoot ihmishengen kehkeytymisen yleiset lait, eikä mitään oppiainetta ole katsottava aino-

astaan läksyksi, joka on vaan ulkonaisella tavalla omistettava muistoon, vaan hengelliseksi sivistysaineeksi, joka on itsenäisesti käsitettävä ja omistettava. Näillä perusteilla, jotka ovat otetut *luonnosta*, tosin ei näytä olevan kyllin sitovaa voimaa sille oppiaineelle, joka läpeensä puhuu Jumalan *yli-luonnollisesta* ilmestyksestä, olkootpa ne muuten kuinka soveliaat hyvänsä muiden aineiden käsittelemiseen. Mutta tässä pitävät paikkansa Beckin sanat, että „juuri raamatun ja luonnon totinen tuntija tietää, että luonto ja erittäin ihmisen luonto taipumuksinensa ja kehittymislakinensa on jumalallisen luomisviisauden mestariteos, jumalallinen järjestelmä, johon jokaisen inhimillisen kehitystyön on tarkimmasti mukaantuminen, jos se tahtoo synnyttää jotain kokonaista ihmisessä, täysinäisessä olennessa, jos se tahtoo vaikuttaa järjestyksellisesti, eikä katkonaisesti”. Meidän päiviemme kristillis-uskonnollisen kasvatustieteen päätehtävänä kristillisyyden opetuksessa on sen johdolla, mitä Jumalan sana ja jo saavutettu varma kokemus opettaa, huolellisesti koetella uudemman kasvatusopin asettamia ihmisen luonnon kehittymisen lakeja ja niistä riippuvia opetuksen sääntöjä. Niin kauan kuin *muoto*, myöskin viimeksi mainitussa opetuksessa, tehtiin pääasiaksi, pidettiin tosin huonosti huolta *sisällyksestä*, mutta sittekun tämä sisällys, myöhempinä aikoina tapahtuneen yleisemmän kristillisen heräjämisen jälkeen, kerran on takaisin saatu, sulkee tämä kristillinen sisällys niin vähän pois parannettua opetuksen muotoa, että päinvastoin opetusmuoto vasta opetusainetta palvelemalla tulee täydelliseksi.

Thetillinen osa.

8.

Kirkon kaiken opetustoimen tarkoituksena, mikäli tämä opetus koskee seurakuntien nuorisoon, on, kuten olemme sanoneet olevan: saattaa jo kasteessa tehty objektiivinen uskontunnustus itsetietoiseksi, totiseksi ja eläväksi personalliseksi uskontunnustukseksi. Vaikk'ei nyt kyllä se itsetietoinen usko, jonka ilmauksena uskontunnustuksen tulee olla, kastetussa lapsessakaan ole hetken hedelmä, vaan tulos vähitellen tapahtuvasta kehkeymisestä, jonka ehtona ei ole ainoastaan kristillinen kasvatus ja opetus, vaan myös ihmisen luonnollisen kasvamisen lait (vert. Luuk 2: 52), niin on kuitenkin ajateltava sen ajan tulevan, jolloin kristinoppi koko elävässä totuudessaansa avautuu ihmisen selvälle tietoisuudelle ja jolloin sen ohessa tietämisestä on tuleva tahtominen kristillisyyden itse pääkysymyksessä, joka on: elävä usko Kristukseen. Täksi ajaksi, jota Palmer yhtä sattuvasti kuin kauniisti vertaa siihen ajankohtaan Jesuksen elämässä, jota kuvaavat hänen sanansa: „ettekö te tiedä, että minun pitää niissä oleman, jotka minun isäni ovat“, ja joka kerran tapahtuu jokaisen kristityn elämässä,*) siksi ajaksi on meidän luterilainen kirkkomme tahtonut, mikäli ihmiselle on mahdollista, määrätä ripille laskemisen ja sitä seuraavan ensimmäisen H. P. ehtoollisen nauttimisen. Jos nyt molempiin näihin pyhiin toimiin, että ne vastaisivat korkeaa tarkoi-

---

*) Palmer, main. teos, s. 22.

tustansa eivätkä vaipuisi hyödyttömiksi ja hyljättäviksi ulkotempuiksi, tarvitaan usko, joka on enemmän kuin paljas suuntunnustus tai ainoastaan „vaikuttamaton Jumalan armon vastaanottamiskyky, ja jos semmoisen uskon voi vaikuttaa ainoastaan Pyhä Henki *Jumalan sanan kautta* (Room. 10: 14, 17; vert. Room 10: 8—10), niin tulee tästä selville, mikä on kirkon velvollisuus kastetuita lapsia kohtaan. Jos kirkolla on kieltämätön *oikeus* kastaa itsetietoon pääsemättömiä lapsia, niin seuraa tätä oikeutta kirkon *velvollisuus*: Jumalan sanan opettamisella auttaa kastetuita lapsia semmoiseen uskoon, josta on puhuttu. Ja että Suomenkin kirkko jo kauan on sitä pitänytkin velvollisuutenansa, osoittaa juuri n. s. rippikoulun toimeenpaneminen seurakunnissamme. Se on meillä kaikista tärkein laitos elävän kristillisen tiedon jakamista varten. Tässä kohtaa meitä tuo tärkeä kysymys: *täyttääkö rippikoulu meillä tarkoituksensa?* Joko nyt pannaan tarkoitusperäksi itsetietoisesti alkavan uskonelämän herättäminen tai asetetaan siksi itseinen kristillinen uudesta-synnyttäminen, joka jo kasteessa on esineisesti (objektiivisesti) tapahtunut, niin tulee meidän ensiksi hyvin muistaa, että sen vuorovaikutuksen tähden, joka on olemassa Jumalan sisällisten armovaikutusten ja ihmisen vaalivapauden välillä ja jonka mukaan ihminen tällä vaalivapaudellaan voi heikontaa, myöhästyttää tai estää armon vaikuttamista sydämessään*), meidän tosin tulee kaikin voimin uskollisella työllä ja rukouksella väsymättä pyrkiä tämän rippikouluopetuksen korkeimman tarkoituksen perille, mutta että toiselta puolelta

---

*) Granfelt, Dogmatik. s. 499.

sen saavuttaminen ei riipu „kenenkään tahdosta tai juok-
susta”, eikä edes mistään parhaasta ja parhaiten tuumi-
tusta ihmistoimesta, vaan „Jumalan armahtamisesta”
(Room. 9: 16), jolla on oma aikansa erityisellä tavalla
lähestyä kutakin ihmistä. Ja tämä aika *voipi*, vaan sen
ei *tarvitse* sattua yhteen valtion ja kirkon määräämän
rippikouluajan kanssa. / Mutta mikäli tämän korkeimman
ja viimeisen tarkoituksiperän saavuttaminen riippuu *eläväs-
tä* kristinopin *tiedosta*, jota kirkon velvollisuus on jakaa
nuorille kristityille, niin kysytään: vastaako rippikoulu
tässä suhteessa meillä tarkoitustaan? Jokaista, joka on
totuudesta ja joka tuntee, millä kannalla meillä useim-
missa paikoissa on lasten kristinopin tieto sekä rippikou-
luun tullessa että H. P. Ehtoolliselle laskettaessa, täytyy
puolueettomuuden pakottaa sydämmen surulla tunnusta-
maan, ett'ei lähimainkaan niin ole. Useimmilta lapsilta
meillä puuttuu vielä rippikoulusta *päästessäkin* selvä ja
järjestyksellinen tieto kristinopin päätötuksista; sitä
opettaa surullisin kokemus kussakin rippikoulussa jokai-
selle, joka ei tahallaan silmiänsä sulje. Ja miten voisi-
kaan toisin olla? Se kaikkea ajatusta ja tunnetta kuolet-
tava koneellinen sekä „lyhyen että pitkän“ katkismuksen
ulkoa lukeminen, joka meillä on ollut ja on vielä uskon-
non opetuksen alku ja loppu, tämä täydellinen perehty-
mättömyys raamattuun ja erittäin piiplian historiaan, jo-
ten historiassa ilmestyvä Vapahtaja itse, jonka päälle lap-
sia kehoitetaan uskomaan, tavallisesti liehuu ainoastaan
määräämättömänä utukuvana heidän vilkkaassa kuvituk-
sessaan, tämä kömpelö sisäluku ilman aavistusta välimerk-
kien j. m. s. tarpeesta ja merkityksestä, joka tekee kaiken

omintakeisen edistymisen niin vaikeaksi, tämä hitaisuus ja tottumattomuus ajattelemaan ja puhumaan jokapäiväisistäkään ja tutuista asioista, joka hitaus osaksi riippuu itse suomalaisesta kansallisuonteesta, kaikki tämä, josta melkein jokainen rippikouluun tuleva lapsi on riittävänä todistuksena, ei suinkaan ole semmoista maaperää, josta selvä ja järjestyksellinen kristinopin tieto muutamien viikkojen opetustoimella voisi syntyä. Ja kumminkin on tämä *tieto*, jota lapsille koetellaan antaa, itsekin vielä ainoastaan *keino*, pyrkiessä johonkin, joka on paljoo korkeampi kuin kaikki paljas tietäminen. Kuinka sitte päätarcoitus saavutettaisiin, kun ei vielä ole keritty päästä keinojenkaan herraksi? Jos muistetaan, että rippikoulu on meillä ainoa opetuslaitos, jossa kirkko papiston kautta jakaa jäsenillensä tarkempaa kristillisyyden opetusta, niin on myönnettävä, että se edesvastaus, joka on tällä rippikouluopetuksella, on äärettömän suuri. Lasten opettajina ovat useimmissa tapauksissa ennen rippikouluuikaa olleet yksinomaisesti vanhemmat; rippikoulun jälkeen lähtevät he, kirkon täysi-ikäisinä jäseninä, ulos maailmaan ja heidän tuleva kehityksensä kristillisessä tiedossa on pääasiallisesti jätetty heidän omaan huomaansa. Tokkohan rippikoulu *yksin* voi kantaa edesvastausta siitä kristinopin tiedon puutteesta, josta seurakunnissa on vielä niin paljo valittamista? Eivätkö uskolliset sananpalvelijat ole meilläkin sitä hoitaneet kaikella mahdollisella tavalla? Mikä on sitte syynä, että etupäässä kuitenkin juuri heiltä saa kuulla tuota masentavaa valitusta, ett'eivät heidän tunnollisimmatkaan ponnistuksensa ole saavuttaneet sitä menestystä, jota kohtuullisesti olisi sopinut odottaa? Ei

köhän syytä tähän ole etsittävä *alusta alkaen nurinpuolisesti järjestetystä kristillisyyden opetuksesta lapsille?* Eiköhän juuri sen nurinpuolisuuden tähden liian heikosta alkeistietojen perustuksesta, joka nuorisolla on tavallisesti rippikouluun tullessa? Emme sano mitään uutta, kun jyrkimmästi lausumme, että juuri tämä on pääsyynä, min-kätähden rippikoulu meillä ei ole voinut eikä voi suorittaa tehtäväänsä.*) Huonnolle perustukselle ei yhdenkään rakennusmestarin onnistu rakentaa huonetta, niin että se pysyisi. Mutta kristillisessä opetustyössäkin toteutuu, „ett’ei muuta perustusta voi kenkään panna kuin pantu on, Jesus Kristus“. Tälle perustukselle on myös lasten uskonnollinen tieto rakennettava jo *ennen* heidän tuloansa rippikouluun. Voidaan kyllä tämän kalliin asian eduksi korottaa vaatimukset itse rippikoulutyössä, järjestää se tarkoituksenmukaisemmin ja pitentää opetusaika, mutta tämä rippikouluopetus on kaikissa tapauksissa sangen puutteellisesti tekevä tehtävänsä niinkauan kun ei valmistavaa uskonnon opetusta meillä aseteta kokonaan toiselle kannalle kuin tähän asti; se ei sitä voi, vaikkapa voitaisiinkin olettaa opettajalla aina olevan sielunpaimenen into liittyneenä opettajan viisauteen, joka oletus olisi liian rohkea. Eräs arvoisa pappissäädyn jäsen on pappien ko-

---

*) Syvempitietoiset ja kokemukseltaan vanhemmat miehet, joilta olemme jo pitkinä aikoina tottuneet kuulemaan herätys-huutoja ja totuuden todistuksia Suomen kirkollemme, ovat ennen meitä puhuneet pääasiallisesti samaan suuntaan. Katso Tid-skrift’in för Finska kyrkan vuosikertaa 1859 siv. 26 ja seurr. Vertaa myöskin tuomioprovasti Renvallin ja piispa Schamanin yhtä tosia kuin lämpimiä lausuntoja samasta asiasta pappien kokouksessa Turussa v. 1859, sekä mitä kielenopettaja Kihlman lausui p. Raamatusta, sopiiko se opetusaineeksi lapsille.

kouksessa Turussa v. 1859 kuvaillut rippikoulutyötä meillä seuraavilla sanoilla, joita valitettavasti ei voi kumota: „Suurin osa rippikouluajasta täytyy opettajan käyttää osittain sisäluvun harjoituksiin, osittain ensimmäisten Jumalan sanan aakkosten selityksiin, voidakseen edes niin paljon parantaa oppilasten sisälukua, että he, vaikkapa vaikeastikin, kuitenkin auttavasti voivat käsittää, mitä kirjoitetut sanat sisältävät, sekä poistaakseen katkismuksen ulkoluvussa totuttua, useinkin valitettavasti liian syvälle juurtunutta huolettomuutta ja ajattelemattomuutta. Jo tässä suhteessa on rippikoulu monessa paikassa hyödyttänyt paljon, mutta *varsinaista* tarkoitustaan ei se tämmöisissä olosuhteissa ole voinut täyttää.” Rippikoulu ei nimittäin ole ainoastaan tavallinen *koulu*, niinkuin jokin sisäluku- taikkapa myöskin uskontoluokka toisessa koulussa; vaan se on, kuten jo nimikin osoittaa, *rippikoulu*, jossa selvä ja järjestyksellinen kristillisyyden opetus ja hellätuntoinen ja ystävällinen sielunhoito mitä liikeisimmin seuraavat toisiansa. Ainoastaan siten voidaan lapsia, katsoen erittäin siihen tärkeään ajanjaksoon elämässä, johon rippikoulu lähimmiten valmistaa, johdattaa totiseen itsensä koettelemiseen sekä omintakeisesti „tekemään selvää siitä toivosta, joka heissä on”. Koska semmoiseen rippikoulun tehtävän suorittamiseen vakuutuksemme mukaan tarvitaan etupäässä perinpohjainen muutos koko meidän uskonnollisessa lastenopetuksessa ensi alusta alkaen, otamme nyt vastataksemme seuraaviin kysymyksiin: *Mitkä oppiaineet ovat uskonnollisen lastenopetuksen esineinä ja missä järjestyksessä niiden pitää seurata toisiansa? Mitkä näistä aineista kuuluvat valmista-*

vaan opetukseen ja mitkä rippikouluun? Kuinka on tämä valmistava opetus järjestettävä ja kuinka sitä on jaettava? Ja ketkä ovat tämän opetuksen jakajat?

9.

Mitkä oppiaineet ovat siis olevat uskonnollisen lastenopetuksen esineinä? „Samoin kuin koko Kristuksen kirkolla, niin on myöskin kaikella siinä tapahtuvalla uskonnon opetuksella perustuksensa Jumalan sanassa. Niin totta kuin tämä sana on vuotanut jumallisen elämän lähteestä, niin totta on sen povessa myöskin kätkeytyä kaiken jumalallisen *elämän*“ sekä kaikkein jumalallisten asiain *tiedon* lähde (1 Piet. 1: 23; Joh. 8: 31 ss.). Pyhä raamattu, se *yksin* on kaiken kristillisen uskonnon opetuksen keskus. Mutta vaikkapa nyt kristillinen oppiaineisto kaikessa täydellisyydessään onkin ainoastaan raamatussa ja vaikka sentähden voitaisiin sanoa, että kristillisyyden opetusta varten on ainoastaan *yksi* oppiaine, niin juuri tämän opetuksen asia on tarkoituksenmukaisella ja hyödyllisellä tavalla järjestää tuo rikas aineisto; ja siihen katsoen erotellaan eri oppiaineita tässä opetuksessa. Mutta kaiken kristillisen uskonnon opetuksen keskuksena on ja pysyy Jumalan sana, raamatun sana. Joll'ei tämä kirja saa olla kristillisyyden opetuksen keskuksena, *josta* tämä opetus alkaa ja *johon* se alinomaa takaisin palaa, niin on itsestään selvää, ett'ei se opetus suinkaan voi vastata tarkoitustansa. Sillä tarkoitus ei oikeastaan ole mikään muu kuin oppilaan vieminen Jumalan omaan sanaan ja hänen tutustuttaminen siihen, niin että tämä sana itse

saa vaikuttaa häneen, mitä se Jumalan pyhästä ja armollisesta aikomuksesta on määrätty vaikuttamaan kuhunkin ihmissydämeen. Me luulemme, että surullinen kokemus meillä kyllin todistaa, kuinka tästä tarkoituksesta voidaan eksyä. Suomen nuoriso, niinhyvin sivistynyt kuin sivistymätön, lähtee elämänsä eri retkiä vaeltelemaan tuntematta raamattua, jonka inhimilliset oppikirjat ovat sysänneet syrjään uskonnon opetuksessa. Ja tämä on pääsyy, miksi raamattu, jonka kuitenkin pitäisi olla valona kaikilla meidän teillämme, vielä täysikasvuistenkin kesken on sisällykseltään niin vähän tunnettu paikkakunnissamme, että, „vaikka pyhä raamattu onkin jo melkein joka talossa ja mökissä Suomessa, sitä kuitenkin lukevat ainoastaan sangen harvat” (Ingman). Uskonpuhdistus antoi piplian kristillisen kansan omiin käsiin, vaan joll’emme sitä käytä muuhun kuin sieltä täältä todistus-paikkojen (*dicta probantia*) poimimiseen katkismuskappaleitamme varten sekä sunnuntaitekstien lukemiseen, niin ei kellään katolilaisella ole syytä kadehtia meitä raamattumme tähden.

Mikä on oikea järjestys? Sen määrää selvästi niinhyvin se järjestys, jonka mukaan ihmishenki ja varsinkin lapsen luonne kehittyy, kuin myös se jumalallinen kasvatussuunnitelma ja opetusjärjestys, jonka mukaan Jumala pyhässä raamatussa ilmoittautuu meille ihmisille. Yhtä varmaan kuin Jumala rajattoman rakkautensa vaatimuksesta talitoo itsensä ilmoittaa ja antaa semmoisena, kuin hän on, ihmiselle, luodulle kuvallensa, yhtä varmaa on, ett’ei hän tee sitä paljailla sanoilla ilman niitä seuraavaa työtä; ei niin, että hän vaan vakuuttaisi olevansa rakkaus, jota ihmisen olisi sokeasti vaan uskottava, vaan hän sa-

malla ja ennen kaikkea tekee sen elävissä töissään, historiallisissa tositapauksissa, jotka kumoamattomasti osoittavat, mikä Jumala on ja millainen mieliala hänellä on luotujansa kohtaan.*) Nämät tositapahtumat ovat ensimmäinen, historiallinen perustus ja todellisuus Jumalan omasta ilmestyksestä. Itse pyhä raamattu on, verrattuna näihin ilmestyksen tositapahtumiin, toinen kohta, syntynyt ikäänkuin kaikille ajoille antamaan tietoa ja osallisuutta koko ihmiskunnan historiassa todellisesti ilmestyneestä Jumalan vanhurskaudesta, armosta ja totuudesta. Raamatun sisällyksen kokoominen kirkolliseen tunnustukseen ja valmiisen oppijärjestelmään on kolmas kohta. Mutta tämä ulkonainen järjestys vastaa nyt tarkimmasti jokaisen lapsen sisällisen elämän kehitystä. Sillä mihin on lapsen mieli enimmin kiintynyt? Havainnollisiin tositapahtumiin, historioihin ja kertomuksiin. Lapsen mieli, joka pääasiallisesti elää havainnoista, voi ainoastaan niistä löytää oikean ravintonsa, eikä suinkaan ajatuksellisista käsitteistä; lapsen rikkainta lahjaa, vilkasta kuvitusvoimaa, voivat ainoastaan havainnot hurmata ja tyydyttää. Kaiken kristillisen uskonnon opetuksen perustus on *piiplian historia*. Mitään muuta ei ole. Kun jakso sopivasti valittuja raamatun kertomuksia on lapsen kanssa luettu ja hän on riittävästi edistynyt sisäluvun taidossa, niin sitte ei enää kauemmin saa pitää häneltä suljettuna itse lähdeä, josta kertomukset ovat otetut. Se vastaa lapsen kasvanutta lukuhaluja ja halua itse tutustua Jumalan ihmeellisiin töihin ja historiallisiin tapauksiin, jotka jo ensimmäisellä asteella ovat antaneet hänen sielullensa

*) Vrt. Granfelt, Kristlig Dogmatik, s. 268.

niin rikkaan ravinnon. Lapsen tulee, toiseksi, vähitellen tutustua *raamattuun* itseensä. Kuitenkin pysyy tälläkin asteella yhä edelleen historia pääasiana, johon vähitellen myöskin valituita kappaleita oppikirjoista liityy. Sitte kun lapsi siten on omistanut tarpeeksi yhteydellisen, vaikkapa vielä ihan tarkasti järjestämättömänkin oppirakennuksen ainetta ja hän on jossain määrin tutustunut uskonopillisten peruskäsitteiden sisällykseen, on hän myöskin kypsynyt varteenottamaan uskonopillista esitystä kristinopista kokonaisuudessaan ja sisällisessä yhteydessään. Kolmannella asteella on *katkismuksen* paikka.

Mutta tätä eri oppiaineiden järjestystä uskonnon opetuksessa (ensin piilian historia, sitte raamattu ja vihdoin *katkismus*) ei ole käsitettävä niin ulkonaisesti, ikäänkuin koneellisesti, että yksi oppiaine voitaisiin silloin jättää syrjään, kun toista aljetaan opettaa. Niinkuin edellä olemme asettaneet kaiken uskonnonpetuksen *keskustaksi* raamatun, niin voidaan, Schürenin sattuvan vertauksen mukaan, opetusta mainituilla eri kehitysasteilla kuvata yhtä moneen toisiensa sisäpuolella olevaan ympyrän kehään. Kukin aste ottaa raamatun koko sisällyksestä, mikä sille on sopivaa, samalla kertoen, yhdistäen, täydentäen ja laajentaen sitä, mitä ennen on opittu. Lisäksi tulee vielä, että kaikilla opetusasteilla on raamatunlauseita ja virrenvärssyjä ulkoa luettava. Mitä sisällisemmäksi nyt voidaan saada yhdistys raamatun, *katkismuksen* ja *virsikirjan* välillä, sitä suurempi voitto on siitä lapsen sydämmelle ja elämälle; tämän keskinäisen yhdistyksen tulee, mikäli opettajalla on kykyä semmoisen opetusaineen kokoamiseen keskuksensa ympärille, yhä

laajentua oppiajan alusta loppuun asti, niin että korkeimmalla asteella harvoin mitään yksityistä ainetta tarvitsee käytellä muista erotettuna. Mutta perustuksena pysy kaikilla asteilla historia.

10.

Mitkä näistä aineista kuuluvat valmistavaan ja mitkä rippikouluopetukseen? Valmistavaan opetukseen kuuluu: piplian historia, joka lasten on tarkasti omistettava; ensimmäinen tutustuminen raamattuun omintakeisella lukemisella, ja Luteruksen pienen katkismuksen oppiminen, niin paljon kuin mahdollista liittyen piplian historiaan, ynnä muistoon kätkeminen, sitteksen sanojen oikea merkitys on selitetty; lisäksi tulee vielä raamatunlauseiden ja virrenvärssyjen ulkoa lukeminen, joten kunkin piplian-historian ja kunkin katkismuskappaleen pääajatus jää elävästi muistoon ja sydämeen. Rippikouluopetukseen kuuluu: selvä kristinopin esitys *järjestyksessä* Luteruksen pieneen katkismukseen liityvän lyhyen, mutta täydellisen oppikirjan johdolla kertovaisessa (akroamatisessa) muodossa; lisäksi raamatun lukeminen ja raamatunlauseiden ja virrenvärssyjen ulkoa lukeminen.

Vaikka tarkempi selitys siitä, kuinka olemme ajatelleet, että opetusta olisi jaettava varsinaisessa rippikoulussa, onkin tehtävämme ulkopuolella, emme voi kuitenkaan olla koskematta yhteen asiaan, joka on liian tärkeä ohimennä, nimittäin katekeettillisen oppikirjan asiaan. Tiedämmehan ihan yleisesti, että Luteruksen pienestä katkismuksesta on meidän aikanamme monelta taholta

tuotu esiin virheitä ja puutteita, jotka moittijain mielestä tekevät sen vielä myöhemmälläkin opetusasteella sopimattomaksi kristillisyyden oppikirjaksi; samoin tiedetään sekin, että sillä on taitavia puolustajaita mainioiden sekä kasvatus- että jumaluusoppineiden joukossa. Puhumattaakaan niistä, jotka loukkautuvat sen puhtaasen raamatullis-kristilliseen sisällykseen, on monta, jotka katsovat sitä meidän aikanamme sopimattomaksi vanhuutensa tähden. Toiset moittivat sen osittain vanhentunutta ja meidän aikanamme vaikeatajuista kieltä. Toiset pitävät sitä arveluttavana, että siveysoppi on saanut paikkansa uskonopin edelle. Toiset taas luulevat, että hyvä katkismus voi syntyä ainoastaan niin, että koottaisiin joukko semmoisia raamatunlauseita, joista koko kristinoppi ikäänkuin itsestään kehittyisi. Moni moittii sen vaillinaisuutta, kun siitä puuttuu monta kristillisyyden pääoppia, eivätkä voi tyytyä sen varsinkin lasten ensimmäiseksi opetuskirjaksi vaikeatajuiseen muotoon. Vaikka onkin paljottota monessa näistä muistutuksista, varsinkin viimeisessä, ei tässä kuitenkaan sovellu ottaa niitä tarkemmin tutkittaviksi. Pääasialliset syyt, jotka empimättä saattavat meitä puolustamaan sen pitämistä, vaikk'ei suinkaan ensimmäisenä oppikirjana, ovat: 1) kristinopin pääasiat ovat siinä selvästi ja tarkasti yhdistetyt; 2) kristillisyyden käsitys on puhdas, raamatullinen, Kristus on kaiken keskuksena; 3) sen ulkonainen järjestys ja muoto, vaikkatosin virheellinen tarkalta opetusopin kannalta katsoen, vastaa kansan tarpeita ja suhteita; sekä ennen kaikkea 4) se on ainoa meidän kirkkomme *tunnustuskirja*, joka on vuosisatoja vanhan käyttämisen aikana niin likeisesti

kiinni kasvanut kansan kristilliseen tietoon, että sitä tuskin palkitsisi mikään oppikirja, joka kansan suosiossa tulisi siksi, mitä Luteruksen pieni katkismus on ollut. Mitä taas koskee yhteyteen sen katkismuksen opetuksen välillä, joka on annettava ennen rippikoulua, ja sen, joka annetaan juuri rippikoululapsille, muistutamme, että jälkimmäisen opetuksen tulee niin paljon kuin mahdollista liittyä edelliseen. Rippikouluun tullessa tulee lasten tietää sanojen oikea käsitys Luteruksen pienestä katkismuksesta sekä sitä paitse osata se ynnä sen eri opinkappaleihin liitetyt raamatunlauseet hyvästi ulkoa. Rippikoulussa alkaa varsinainen, järjestetty kristinopin opetus. Johdattuksena pitäisi tässä opetuksessa olla eri oppikirja, jonka selitykset liittyisivät Luteruksen pieneen katkismukseen, niin että se tulisi lyhyeksi ja selväksi kehitykseksi katkismuksen sisällyksestä ja lisäilisi sopiviin kohtiin ne tarpeelliset opin kappaleet, joita siinä ei ole. Että se olisi seipittävä kertovaiseen (akroamatiseen) muotoon, pidämme opetusopilliselta kannalta ihan kieltämättömänä. „Katkismuksen tulee edellyttää katekeetti, eikä ruveta itse määräämään katekeetillista menetystapaa tai edellä käymään valmiilla kysymyksillä ja vastauksilla” (Beck). Kysymyksiin puettu muoto on sitä paitse ajattelemattoman ulkoluvun kasvattaja. Koska käytölliseltä kannalta on tärkeä, ett’ei kansan lasten tarvitse lukea eikä kustantaa monia kirjoja, tahtoisimme katekeetilliselle oppikirjalle ehdottaa seuraavan *ulkonaisen* järjestyksen, jota myöskin opetusopilliset syyt puolustavat. Kirjan pitäisi jakautua neljään eri osaan. Ensimmäinen osa sisältäisi Luteruksen pienen katkismuksen; toisessa osassa olisi kokoelma lyhyitä ja yksinkertaisia ydin-

lauseita raamatusta ja värssyjä virsikirjasta, jotka liittyisivät piplian historioihin ja katkismuksen opinkappaleihin; nämä molemmat olisivat rippikouluun valmistavaa opetusta varten. Rippikouluopetukselle aiottu oppikirja muodostaisi kolmannen osan. Sen pitäisi olla lyhyt ja selvä esitys kristinopista sen sisällisessä yhteydessä; sen pitäisi, melkein samoin kuin Mannelinin hyvän uskonkappaleiden selityksen, vaikka lyhemmin esitettynä, liittyä Luteruksen pienen katkismuksen järjestykseen, olematta kuitenkaan sen orjallisena sanaselityksenä; tekstissä olisi tarpeellisista paikoista viitattava kirjan viimeisen ja neljännen osan sisällykseen, jossa olisi: a) ne kappaleet pienestä katkismuksesta hienosti painettuina, jotka oppikirjan pykälissä ovat selitetyt; b) viittauksia piplian historiaan; c) tekstin valasemiseksi ja vahvistamiseksi rikkaampi kokoelma raamatunlauseita ja virrenvärssyjä, kuin ensimmäisessä katkismuksen opetuksessa oli tarpeen, vaikk'ei niistä kaikkia luettaisikaan ulkoa; d) viittauksia semmoisiin pitempiin jaksoihin raamatussa, joista oppikirjassa esitetyt eri oppilauseet saavat oikean perustuksensa ja selityksensä. Puhumatta tarkemmin tässä niistä syistä, jotka puolustavat semmoista oppikirjan järjestystä, kuin nyt on ehdotettu, muistutamme ainoastaan, että tämä viimeksi mainittu yhdistys varsinaisen raamatunlukemisen, jota kaikissa tapauksissa rippikoulussa on harjoitettava, ja katkismuksen opetuksen välillä olisi varmaankin suureksi hyödyksi ja tuottaisi koko opetukseen yhteyttä ja rikkautta, henkeä ja elämää. *) Se

---

*) Katso tästä katkismuksen opetuksen ja raamatunlukemisen yhdistyksestä *Julius Kellin* luettavaa kirjaa: *Vorschläge und Wünsche über eine Reform des Religionsunterrichts*. Lpz. 1843. s. 44 seurr.

ei suinkaan estä sitäpaitsi jotakuta tai joitakuuta raamatunkirjoja järjestyksessä läpikäymästä.

11.

Miten on rippikouluun valmistava opetus järjestettävä ja jaettava? Sittekin edellä olemme määränneet, mitä oppiaineita on käytettävä valmistavassa uskonnon opetuksessa, tahdomme yleisesti osoittaa, kuinka tämä opetus olisi jaettava. Ennen kaikkea tulee meidän hyljätä tuo järjeksopillisesta kasvatusopista syntynyt mielipide, joka, yhtä huonosti tuntien uskonnon kuin lapsenkin todellista luonnetta, neuvoo, että uskonnon opetuksessa pitäisi ja voitaisiin lapselle järjellisillä syillä todistaa, että Jumala on olemassa, että tämä Jumala on kaikkivaltias, kaikkietietävä j. n. e. Me emme ollenkaan voi lapsesta itsestään kehittää jumalallisia totuuksia, vaan meidän pitää antaa ne hänelle. Hairahtuneena, vaikka tosin paremmin ajateltuna, voimme samoin pitää sitä menetystapaa, joka, kuten meillä on tavallista, *alkaa* uskonnon opetuksen ajatuksellisilla uskon- ja siveysopeilla, joita lapsen täytyy ulkoa oppia koneellisesti, kun ei edes yritetäkään (kovin vaikeata työtä) niiden tekemistä eläviksi hänen ymmärryksellensä ja sydämmellensä. Valittaa täytyy, että tällä kuolettavalla katkismuksen ulkoa luettamisella on lapsuuden ijässä moneen ihmiseen istutettu tympeys itse kristinoppia vastaan elinajaksi. Mikä noille rakkaille lapsille olisi oleva paraana huvituksena ja ilona, se on tällä väärällä menetystavalla tehty heille kärsimättömäksi kuormaksi ja taakkaksi. Myönnettävä on kuitenkin, että meillä on yhä

enemmän ruvettu sitä huomaamaankin; useimmat papit eivät enää panne katkismuksen selitystenkin ulkoalukemista rippikouluun pääsemisen välttämättömäksi ehdoksi. Mutta ett'ei tämän vanhastaan tavallisen oppikurssin vähentäminen tulisi enemmän vahingoksi kuin hyödyksi, on pantava jotain muuta ja parempaa sijaan. Niin pitkälle tietääksemme ei meidän maassa vielä ole päästy. Mutta niin pitkälle on päästävä, jos muuten elävällä kristillisyyden opetuksella tahdotaan kristillistä elämää ja kristillistä tietoa saada perustetuksi ja kehitetyksi seurakunnille uskotussa nuorisossa. Nykyään yleisesti tunnustettu, oikea uskonopetuksen perustus on *piplian historia*, jonka siis tulee olla pääasiana rippikouluun valmistavassa opetuksessa. Siksi sopiikin se paremmin kuin mikään muu oppiaine, lapsen ymmärrykselle helpomman sisällyksensä tähden. Se ajatus, joka on kuuluisan Hamannin sanoissa: „jokainen piplian historia on ennustus, joka kussakin ihmisessä käy toteen”, on lähemmin selitetty vuonna 1854 säädetyissä Preussin koulusäännöissä seuraavasti: „aina siitä saakka kun kolme yhteinen Jumala on luonut taivaan ja maan, hamaan siihen asti, kun Pyhä Henki teki opetuslapset kykeneviksi todistamaan Herrasta, esittää piplian historia läpeensä ihmissydämmen ja jumalallisen armon käskinäistä kehitystä, jonka armon vielä tänäänkin pitää jokaista ihmissydäntä valmistaa lunastukseen, lunastaa ja pyhittää. Sentähden pitää kristityn lapsen *kokemuksella omistaa* itsellensä piplian historiat. Mitä ihminen on *kokenut*, sen hän *tietää*, sen hän *ymmärtää*“.*) Semmoiseen elävään piplian historiain omis-

*) Bormann, Schulkunde, s. 134.

tamiseen tulee kristittyjä lapsia auttaa, ja jos seurakunnalla on edes jonkin verran rakkautta myöskin noita Kristuksen lauman vähäisiä karitsoja kohtaan, joiden hennoissa sydämissä kuitenkin seurakunnan oma tulevaisuus on, niin ei se saa heittäytyä lepoon, ennenkuin se on keksinyt keinon oikealla tavalla viedä heitä tälle Jumalan armoilmentyksien ihmeelliselle virralle, jossa „elefantti uipi ja lammas kahlaa”. Sanoimme: *oikealla tavalla*; sillä älköön luultako, että tätä varten on tarpeeksi tehty sillä, että seurakunnissa, tosin hyvää tarkoittaen, pidetään piilian historioita kaupaksi rahvaan lapsille.*) Ei, parempaa apua ja johdatusta tulee lasten saada. Koko rippikouluun valmistava opetus on tarkemmin järjestettävä sen mukaan kuin sekä lapsen luonne että myöskin Jumalan ilmestysjärjestys raamatussa selvästi osoittaa. Ryhtymättä vielä vastaamaan siihen kysymykseen, ketkä olisivat tämän opetuksen jakajat, erotamme opetuksessa kolme toisiansa seuraavaa eri astetta.

a) *Ensimmäinen opetusaste.*

Kaikkein ensimmäisen uskonnollisen kasvatuksen ja opetuksen tärkeydestä ja merkityksestä ei tavallisesti kodissa eikä koulussa niin tarkkaa vaaria oteta kuin siittäisi (2 Tim. 3: 15). Ne vaikutukset, jotka Jumalan sana tekee pienen lapsen sydämessä, ovat tavallisesti haihtumattomat. Paljo muuta on pitkässä ihmisijässä ehditty oppia ja unhottaa, mutta ne vaikutukset ovat jäljellä

*) Muist. Nämä kirjat ovat sitä paitsi tavallisesti raamatun kertomuksista huonosti typistelyjä katkelmia, joissa hyvin huolellisesti on vältetty raamatullisia lauseparsia.

vielä harmaahapsisen vanhuksenkin sydämessä; eipä myöhempi elämä edes sittekään voi kokonaan hävittää näitä vaikutuksia, vaikka se olisi uskottomuudessa, synneissä ja rikoksissakin tullut vietetyksi. Kenties suurin osa niistä miehistä, jotka kirkkohistoriassa ovat loistaneet suurimpina tähtinä, tunnustaisi itsestensä: „äideillemme tulee meidän olla kiitolliset siitä, että olemme säilyneet oikealla tiellä; se Jumalan sana, jonka he kylvivät sydämiimme, ja ne rukoukset, jotka heiltä opimme, ovat seuranneet meitä koko elämämme ajan.” Aikaisin on siis lapsia osoitettava Jumalan ja Vapahtajan luo (Mark. 10: 14). Ei siis yksikään tosi-kristillinen äiti saa meilläkään jättää lastansa jos sen toisena tai kolmantena ikävuotena opettamatta sulkemaan pienet kätensä rukoukseen ja ääneen rukoilemaan aamu-, ilt- ja ruokarukouksensa. Kolme- ja neljävuotisenä on lapsi tavallisesti jo niin kehkeytynyt, että se saattaa käsittää pienempiä kertomuksia; silloin on myöskin jo aika kertoa sille joku pienempi piiplian historia; jos satutaan kertomaan se jotenkin oikealla tavalla, tahtoo lapsi pian kuulla enemmän. Mutta raamatussa on, niinkuin sanottu, sekä rieskaa että vahvaa ruokaa; eivät kaikki tarinat sovellu *pienille* lapsille. On siis tarpeen valikoiminen, jossa kokeneiden opettajain neuvoa ei ole halveksittava. Me otamme tähän luettelon niistä piiplian historioista, joita useat kristillismieliset kasvatusopettajat*) pitävät soveliaina ensimmäiseen opetukseen, jättäen opettajalle vapautta sulkea pois osan tai ottaa toisia sijaan aina lasten kehkeytymiskannan mukaan.

*) Vrt. Palmer, Ranke y. m.

Vanha Testamentti: 1. Luominen; 2. Syntiinlankeemus; 3. Kain ja Abel; 4. Vedenpaisumus; 5. Abrahamin kutsumus; 6. Iisakin syntyminen ja uhraaminen; 7, 8, 9, 10, 11, 12. Koko Josefin historia; 13. Mooseksen syntyminen; 14. Mooseksen kutsuminen; 15. Kulku punaisen meren poikki ja vaellus korvessa; 16. Lain antaminen; 17. Akanin varkaus; 18. Eli ja Samuel; 19. David ja Goliat; 20. Elias ilmoittaa näljän hädän; 21. Daniel jalopeurain luolassa.

Uusi Testamentti: 1. Kristuksen syntyminen; 2. Tietäjät itäiseltä maalta; 3. Jesus kahdentoista vuoden vanhana temppelissä; 4. Häät Kaanaassa; 5. Pietarin kalansaalis ja opetuslasten kutsuminen; 6. Halvatus parantaminen; 7. Jesus asettaa myrskyn; 10. Kymmenen spitalista; 11. Nainin lesken poika; 12. Jairuksen tytär; 13. 5,000 miehen ravitseminen; 14. Jesus siunaa lapsia; 15. Getsemane; 16. Pettäminen; 17. Kärsiminen ylimäisen papin edessä, sekä 18. Pilatuksen ja Herodeksen edessä; 19. Tuomio; 20. Ristiinnaulitseminen; 21. Ylösnouseminen; 22. Opetuslapset Emmauksen tiellä; 23. Jesuksen ilmestyminen rauhaa toivottavana, Tuomas; 24. Taivaasen astuminen; 25. Helluntai.

Historiat on lapsille kerrottava eikä luettava. Vähitellen oppivat lapset itse takaisin kertomaan niitä. Mitkä ja kuinka monta näistä ehdotetuista historioista voidaan vuoden kuluessa kertoa pienille lapsille, ei voi tarkasti määrätä, koska se riippuu heidän hengellisestä kypsyydestänsä. Eri historiain ajanluvullisesta järjestämisestä ei tällä opetusasteella tarvitse pitää väliä. Lapset eivät kuitenkaan vielä käsitä sitä järjestystä; he muistelevat

vaan yksityisiä historioita. Paljoa tarkoituksenmukaisempaa on mielestämme, että kertomuksia valitessa otetaan vaari kirkollisista juhlista sekä, erittäinkin jos kertominen tapahtuu kotona, semmoisista tapauksista, jotka sattuvat kotona ja lapsen läheisyydessä. Niiden historiain pitää seurata toisiansa, joiden sisällykset ovat toistensa sukua. Uskonnon opettaja Kaiserswerthissä, *Ranke*, ehdottaa seuraavan järjestyksen: *Kirkon pääjuhlina kerrotaan ne historiat, joihin juhlit perustuvat*, sekä sitä paitsi *keväällä*: luomishistoria; *kesällä elonkorjuu-aikana*: Jesus ravitsee 5,000 miestä, Elias ilmoittaa näljähädän; *sairauksissa*: halvatun parantaminen, Sairas Betesdan lammikolla, Sokea Jerikossa, Kuuromykkä, Kananean vaimo; *kuolemantapauksissa, jotka koskevat lapsia*: Nainin lesken poika, Jairuksen tytär, Lazaruksen herättäminen; *puutteissa, jotka koskevat lapsia*: Häät Kaanaassa, Jesus asettaa myrskyn, Josefin historia, Mooseksen syntyminen, Lähtö Egyptistä, Vaellus korvessa, Daniel jalopeurain luolassa; *uuden oppijakson alussa*: Jesus siunaa lapsia, Jesus 12 vuoden ijässä, Eli ja Samuel; *kehoitukseksi hyvin töihin ja varoitukseksi synneistä*: Kain ja Abel, Vedenpaisumus, Abraham tahtoo uhrata Iisakkia, Akanin varkaus, Elisa ja pilkkaajat lapset, Laupias samarialainen, Tuhlaaja-poika, Rikas mies ja Lazarus, Lain antaminen, Syntiinlankeemus.

Pienille lapsille saatetaan aluksi esittää ainoastaan pieni lukumäärä lyhimpiä ja helppotajuisimpia historioita. Tässä on sääntönä: *festina lente* (kiiruhda verkkaan)! Kertomuksia ei pidä vielä tällä asteella, niinkuin seuraavalla, esitellä tarkasti raamatun omilla sanoilla, vaan yksinkertaisella ja lapsellisella kielellä, jota äiti, pienoisillensa kertoes-

saan, varmaankin ymmärtää käyttää paremmin kuin kukaan kasvatuksenoppinut. Jos on hyviä, raamatullisia kuvia, voi kertominen, ainakin pienille ja vähemmin kehkeytyneille lapsille, hyvin sopivasti tapahtua yhdessä kuvan näyttämisen ja selvittämisen kanssa.*) Ja että kaikki ne vaikutukset, jotka kertomus on lapseen tehnyt, saataisiin kootuksi ikäänkuin poltepiteeseen, on viimeiseksi lapselle lausuttava kertomukseen sovitettu, lyhyt ja helpotajuinen raamatunlause tai värssy virsikirjasta, joka hänen tulee ulkoa oppia. Mitä koskee niin sanottuihin „hyödyllisiin opetuksiin” ja laajoihin selityksiin luetun piilianhistorian johdosta, on K. von Raumer, parhaiten viitannut, mitä niinhyvin tällä kuin seuraavillakin asteilla on tässä suhteessa vältettävä; hän sanoo: „jumalallisen sanan siemenjyviä ei ole jauhoksi jauhettava, runollista voimakkuutta ei ole laimennettava kuivilla selityksillä. Kun lapsi, jonka kuvitusvoima vielä on terve ja vilkas, häiritsemättä lukee (tai kuulee) pyhää raamattua, niin astuvat esitetyt olennot ja tapaukset elävinä hänen sielunsa eteen, hän itse kokee kaikki, niinkuin olisi itse siellä läsnä. Sillä tavalla se ottaa vastaan syvimmän vaikutuksen ja tulee vahvaan historialliseen uskoon. Ei parhaallakaan tahdolla saa kyllin huolellisesti vältetyksi kaikkea, joka ainakin vähässä määrässä voi häiritä tätä yk-

---

*) Tahtoisimme kuhunkin kotiin ja pientenlasten kouluun esitellä tässä suhteessa: „Fliedner, Die Kaiserswerther Bilderbibel.“ 41 sangen kelvollista kuvaa maksaa ainoastaan 3 taalerialia. Hyvää johdatusta, kuinka näistä kuvista olisi kerrottava, saisi kukin äiti ja opettaja pienestä kirjasta: „Joh. Fr. Ranke, Des Kindes erster Unterricht aus Gottes Wort. Bielefeld 1861.“

sinkertaista, kuvaustaiteellista raamatun käsittämistä, jopa turmella kyvynkin siihen. *)

Mikä siunaus siitä olisi, jos pienet lapset meilläkin autettaisiin semmoiseen tuttavuuteen raamatun jalojen henkilöiden ja suurien tapausten kanssa! Mikä valmistus jo tämä olisi rippikoululle! Ja jos he useimmissa Suomen kodeissa ovat ilman semmoista hengellistä ravintoa, onko heidät sentähden tuomittava ikänsä paraassa kukoistuksessa menettämään semmoisen ravinnon ja odotamaan, mitä rippikoulu myöhempinä vuosina kerran on tarjoava heille? Tulemme nyt vaatimamme valmistavan uskonnon-opetuksen

b) Toiselle asteelle.

Piplian tarinat luetaan nyt määrättyssä järjestyksessä sopivan oppikirjan johdolla, jonka tulee olla kirjoitettu raamatun omilla sanoilla, niinkuin meillä K. G. Leinbergin toimittama historia. Monesta syystä on tämä tapa hyväksyttävä. Eikä vähimmin siitä syystä, jonka esim. Bormann esittelee**), sanoen: „ei ole sen selvempää, yksinkertaisempaa ja tärkeämpää esitystapaa pyhistä historioista kuin raamatussa. Kukin sana on käytetty merkityksensä täydessä totuudessa. Lauserakennus on yksinkertainen, ajatusjohto selvä.” Ei kuitenkaan sovellu eikä ole hyödyllistäkään heti luetuttaa lapsella piplian historioita suoraan raamatusta. Se ei sovellu, koska ei kaikilla lapsilla ole koko raamatua, vaan ainoastaan uusi testamentti. Vaan jos ei tätäkään estettä olisi, ei

*) Raumer, Geschichte der Pedagogik. III s. 37 ja ss.

**) Bormann, Unterrichtskuude, s. 111.

se olisi hyödyllistä, koska lapset ovat vielä liian heikot sisäluvussa. Tämä taito on ensin opittava muusta siihen sopivasta oppikirjasta tuon tunnetun säännön mukaan „*fiat experimentum in re vili* (kokeissa käytettäköön halvempia esineitä).” Ja jospa olisikin, niinkuin tulee, jo ensimmäisellä opetusasteella harjoitettu koneellista sisälukua, tulee lapsen useimmissa tapauksissa vielä silloin, ainakin alussa, *enemmän kuulemalla* kuin oppikirjasta *lukemalla* omistaa itsellensä piiplian historiat.

Mitä tulee siihen kysymykseen, josta paljo on väiteltty, onko alotettava vanhasta vai uudesta testamentista, tahtoisimme puolustaa, että, jos esim. Leinbergin oppikirjaa seurattaisiin, tosin olisi alotettava vanhasta testamentista; mutta kun tällä asteella ajanluvullinen järjestyks on pysyttävä, pitäisi *valikoida* vanhan testamentin kertomuksia niin, että, jos lukuvuoden oletetaan alkavan (kuten meillä on tavallista) 1 p. syyskuuta, tämä kertomusjakso ennätettäisiin lukea ensimmäiseen adventtisunnuntaihin asti. Silloin on kaikissa tapauksissa uuden testamentin kertomukset otettava esille, vaikk’ei vielä oltaisikaan ehditty vanhan testamentin kertomusjaksoa. Uuden testamentin kertomusryhmässä pitäisi oppikirjaa, sangen harvoilla poikkeuksilla tai ihan poikkeuksetta, seurata helluntai-kertomukseen asti. Tästä oppijaksosta ei saa sulkea pois niitä kertomuksia, jotka jo edellisellä oppiasteella on luettu, vaikka niiden käytteleminen saattaa nyt viedä vähemmän aikaa kuin uusien kertomusten. Opetusopillinen menettely on pääasiallisesti sama kuin edelliselläkin asteella, sillä erotuksella kuitenkin, että kertominen liittyy likimmästi raamatun lausetapaan ja että

oppilasten nyt tulee täydellisemmin omistaa kertomukset. Me viittaamme tässä opetuksessa erittäin niihin hyviin opetustavallisiin sääntöihin, jotka ovat Schürenin ruotiksi käännettyssä kirjassa: „tankar om religionsundervisningen“ (mietteitä uskonnon opetuksesta). Kaikissa tapauksissa on tälläkin asteella jokainen historia ensin opettajan *vapaasti* (kirjaa käyttämättä) kerrottava.

Paitsi piplian historioita ovat tällä asteella opetusaineena yksityiset raamatunlauseet, joita lasten tulee ulkoa oppia. Niiden lauseiden tulee läheisesti liittyä kertomuksiin; usein saattavat ne olla otteita itse kertomuksistakin, ja aina on ne siten valittava, että ne jo itse historiasta ovat saaneet pääasiallisen selityksensä. Jos lapset osaavat kirjoittaa, kirjoittakoot he kauniilla käsialalla raamatunlauseet muistiin; siitä on heille kahdenkertainen hyöty sekä lisäksi vielä huviakin. Samoin on meneteltävä niiden virsikirjan värssyjenkin kanssa, jotka sovitetaan kertomuksiin. Kutakin kolmea suurta pääjuhlaa varten oppikoot lapset *kokonaisen* juhlavirren.

Sitä vastoin emme neuvo vielä tällä asteella ryhtymään katkismukseen. Jos lapset tähän asti ovat saaneet käyttää paljon aikaa sen ulkoa oppimiseen, tarvitsevat he nyt myöskin aikaa oppiaksensa — unhottamaan. Se nimittäin on ainoa varma keino saada lapset vieroitetuksi siitä syvälle juurtuneesta tottumuksesta, että lukevat sen sisällystä ajattelemattomalla tavalla, väärällä äänenkorolla ja väärällä merkkien erotuksella. Pari kokemuksesta saatua esimerkkiä valaiskoot tätä. Oletamme, että meillä on seurakunnan kaikki vuotuiset rippikoululapset opetettavana. On esim. kolmanteen käskyyn kirjoitettu Luteruksen se-

litys ulkoa luettava. Jok'ainoassa Suomen rippikoulussa lukee noin neljäs osa lapsiparvesta, eksyneet kun ovat sanojen järjestyksestä ja tietämättömät välimerkkien merkityksestä, seuraavasti: „meidän pitää pelkäämän ja rakastaman Jumalaa, niin ett'emme saarnaa” — „ja hänen sanaansa katso ylö” (jotka sanat, erotettuna onnettomasti asetetulla pilkulla edellisestä, eivät mitään merkitse), „vaan pidämme sen pyhänä mielellämme“ — „sitä kuulemme ja opimme.“ Samoin tuossa sisällykseltään tärkeässä toisessa uskonkappaleessa, joka muuten on ainoa historiallinen aine, jota useimmat lapset meillä ovat saaneet oppia ennen rippikoulua, lukevat useimmat lapset sanajärjestyksen tähden, joka ei ole jokapäiväisen puhekielen mukainen, Vapahtajasta seuraavan lauseen: „astui alas helvettiin kolmantena päivänä”; ja mitä ajattelevat he sanoista: „piinattiin Pontius Pilatuksen *alla*” (paikallisesti). Useimmat lapset eivät edes saa kuulla, kuka tämä Pontius Pilatus oli. Monta samanlaista esimerkkiä voitaisiin mainita varsinkin sakramenttiopista. Vaan jos jo paljas sellaisten esimerkkein esiintuominen on kylliksi haavoittamaan kristillistä tunnetta, kuinka paljoa enemmän sitte paljastettu todellisuus, josta ne ovat otetut! Ja kun tiedetään, kuinka työlästä on korjata semmoisia, vuosikautisen käytännön kautta ulkolukuun juurtuneita virheitä, niin ehkä myönnetään joskus olevan etua — *unhottamisestakin*. Vaan vaikka ei katkismus *varsinaisena* opetusaineena vielä kuulukaan tälle keskimäiselle opetusasteelle, sopii menestyksellä eri kappaleita itse katkismus tekstistä kosketella yksityisiä piiplian historioita lukiessa. Ne voitaisiin soveliaasti jakaa seuraavasti: 1:nen

käskey liitetään kertomukseen syntiinlankeemuksesta, Abrahamista ja kultaisesta vasikasta; 2:nen käskey Herodeksen valan ja Jakobin petoksen kertomukseen; 3:mas käskey, kun on puhe luomisesta, kaksitoista-vuotiaasta Jesuksesta temppelissä, Simeonista ja Hannasta; 4:jäs käskey yhdistetään kertomuksiin Absalomista, Rutista, Jesus-lap-
sesta; 5:des Kainin, Josefin, Mooseksen syntymisen historioihin, 6:des, kun puhutaan Josefin heittämisestä vankeuteen, Herodeksesta ja Herodiaasta; 7:mäs käskey: Akanin varkaudesta; 8:sas käskey: Potifarín vaimosta, Kristuksen tutkimisesta; 9:säs käskey: Ahabista ja Nabotista; 10:nes käskey: Davidista ja Batsebasta. — 1:nen uskonkappale: puhuttaessa luomisesta, 2:nen uskonkappale: Kristuksen taivaasen astumisesta; 3:mas, kun on kerrottu helluntaihistoria. — 1:nen rukous, puhuttaessa lain antamisesta; 2:nen rukous: tietäjistä itämailta, Pietarin kala-saaliista; 3:mas: Iisakin uhramisesta; 4:jäs: Elisasta, kun hän ilmoittaa näljän hädän, matkasta korven läpi, 5,000 miehen ravitsemisesta; 5:des: Josef ilmottaa itsensä veljillensä, David; 6:des: Josef, Pietarin kieltäminen, Akanin varkaus; 7:mäs: Jakob muuttaa Egyptiin, Eliaan taivaasen meno, Stefanus. Kasteen asetussanat, kun kerrotaan Kristuksen taivaasen astumisesta, ja ehtoollisen asetussanat, kun puhutaan jalkain pesemisestä. Luteruksen selityksistä poimittujen eri kappaleiden liittäminen näihin piiplian historioihin, niinkuin jotkut esittelevät, tekisi kenties opetuksen tällä asteella monimutkaiseksi, kun jokaiseen historiaan on vielä raamatunlauseita ja virrenvärssyjäkin opittava.

c) Kolmas opetusaste.

Sittekun lapset piplian historian opetuksen kautta ovat tutustuneet siihen pyhän raamatun sisällyksen osaan, joka on heille tärkeintä, ja jo ovat kerinneet saavuttaa tarpeellisen taidon sisäluvussa, on heitä saatettava välittömästi tutustumaan itse totuuden ja elämän lähteeseen, pyhään raamattuun. *Raamatun* lukemisen pitää alkaa tällä asteella, ja sitä on jatkettava, niin kauan kuin elin-aikaa kestää. Että kaikkien jo nuoruudesta pitäisi tutustua tähän kirjojen kirjaan sekä yhä enemmän oppia tuntemaan ja rakastamaan sitä, sehän pitäisi jokaisen tunnustaa, ainakin siinä seurakunnassa, jolla on saman Luteruksen nimi, joka muun muassa kirjoitti (aatelislolle ja saksan kansalle) tunnetut sanat: „ennen kaikkea pitäisi korkeissa ja alhaisissa kouluissa paraana ja yleisimpänä luettavana olla pyhä raamattu.”

Todellakin, raamatun lukemista jo lasten kanssa ei voi kyllin korkeaksi arvata, korkeampaa ja laajempaa sivistyksen tarkoituserää ei voi asettaa, kuin se on, joka heille avautuu raamatussa. Jos pidämme kiinni ainoastaan lähimmästä asiasta, puhtaasta uskonnollisesta hyödyttä, niin näyttää selvältä, että jos lasten pitää uskoa Kristuksen päälle, turvallisesti antautua hänelle rakkauudessa ja seuraamisessa ja tietää hänen yhteydessään olevansa hyvässä turvassa sekä ajassa että ijankaikkisuudessa; jos tämä on tuleva heille todelliseksi, niin on heidän *opittava tuntemaan* häntä tarkasti, niin elävänä kuin hän esiytyy meille evankeliumeissa, niin kuin hän niissä pysyy erilaisimmissakin olosuhteissa samana rakkaudessa, ar-

mossa ja jumalallisessa voimassa, alttiina pelastamaan ja lohduttamaan kaikkia niitä, jotka työtä tekevinä ja raskautettuina tulevat hänen tykönsä. Ainoastaan raamatusta voidaan saada totinen, elävä kuva Vapahtajasta; ei mikään kopia voi palkita siinä säilytettyä alkukuvaa, vielä vähemmin voivat uskonopilliset aateselitykset Jesuksen personasta, viroista y. m. tai paljaat nimet, arvoniemet ja käsitteet, semmoiset kuin jumal'ihminen, Jumalan ja ihmisen poika j. n. e., antaa lapsille muuta kuin himmeän ja hämärän ajatuskuvan Kristuksesta, koska lasta silloin ei hänen puoleensa mikään tunne vedä, ja koska lapsi ainoastaan voi häntä hämmästyen ihmetellä, vaan ei rakastaa, ei uskolla ja turvallisuudella antautua hänen haltuunsa. Missä on puhe elävästä Kristuksesta ja elävästä uskosta totisen Kristuksen päälle, siinä ei voi mikään katkismus eikä esitelmä palkita sitä, jota tarjoo ainoastaan tarkka tutustuminen pyhään raamattuun, varsinkin uuteen testamenttiin ja erittäinkin evankeliumeihin.

Raamatunlukemisessa on tällä opetusasteella lähimmin huomattava: *mitä* ja *kuinka paljon* on luettava. Molemmista ovat mielipiteet erilaiset. Kuinka monta raamatun kirjaa on ehdittävä lukea, ei voi tarkasti määrätä, koska se enimmästi riippuu siitä, kuinka paljon aikaa tällä asteella on käytettävänä ja onko oppimäärä sovitettava vuotta vai, niinkuin toivottava olisi, kahta vuotta varten, j. n. e. Raamatun kirjain läpikäyminen järjestyksessä alusta loppuun ei voi tulla puheeksikaan. Ei saa unhottaa, ett'ei raamattu ole ainoastaan oppikirja, tai kirja nuoruuden päiviä, vaan koko elämää varten; ja että tässä ennen kaikkea ei tarkoituksena ole luetun paljous, vaan että

se, joka ensin vastaa lapsen sydäntä ja ajatusta, oikealla tavalla luettaisiin, niin että ensimmäinen tutustuminen raamattuun tulisi kiihottimeksi lapselle jatkuvaan omintakeiseen raamatunlukemiseen. Raamatun kirjojen valitsemista varten ehdotamme seuraavat säännöt: historialliset kirjat pysyvät yhä pääasiana, varsinkin semmoiset osat, joilla voidaan kertoa, täydentää ja laajentaa edellisellä asteella annettua piilian historian opetusta. Siis ensiksi: valitut paikat vanhan testamentin historiallisista kirjoista, lukien niinhyvin edellisellä asteella opitut kuin ohikäytyt tarinat, lisäämällä, mitä tarpeelliseksi nähdään.*) Vanhan testamentin historiallisiin kirjoihin liitetäköön heti uuden testamentin samanlaiset kirjat. Yksi evankeliumi (jos aika ei myönnä lukea kahta) ja apostolein teot. Näiden jälkeen on sopivin ottaa Paavalin kirjeet Filippiläisille ja Efesiläisille sekä Timoteukselle ja Titukselle. Sitte voisi siirtyä vanhan testamentin oppija profetallisiin kirjoihin, joista valituista kappaleista olisi luettava. Tähän muistutamme vielä: 1) Jos jostain kirjasta ainoastaan yksityisiä kappaleita luetaan, on tarpeellista, opettajan johonkin määrin täyttää aukot siten, että hän kertoo poissuljettujen pääsiallisen sisällyksen. 2) Opettajan itsensä pitää välttämättömästi ahkeralla lukemisella tutustua tarkoin raamattuun, voidaksensa helpommin valita, mikä oppilaille ja olosuhteihin on erittäin sopivaa.

*) Jos niin ikävästi sattuu, ett'ei kaikilla lapsilla ole eivätkä kaikki voi hankkia koko raamattua, vaan ainoastaan uuden testamentin, on useita lapsia yht'aikaa opettaessa vanhan testamentin lukutunneilla käytettävä yhteisesti niitä kokoraamatuita, jotka on.

Opetusopillisessa (didaktisessa) menettelyssä on karrettava kahta yksipuolisuutta: 1) luulla tarvitsevan ja tahtoa selittää *kaikki*, ja 2) *ei* selittää *mitään*, vaan ainoastaan lukea. Kumpaistakin tapaa on eri aikoina yksipuolisesti seurattu. Paljon, varsinkin historiallisista kirjoista, voi lukea yhtämittäisesti, koska ainoastaan pienet selitykset niiden ymmärtämiseksi ovat tarpeelliset. Toiset kappaleet taas, varsinkin oppikirjoissa, vaativat enemmän selitystä ja siis hitaisempaa lukemista. Mutta selitykset, missä niitä on tarvis, olkoot lyhyet, selvät ja kristillisen hengen eläyttämät; muutama voimallinen, sydämmeen ja elämään sovittava sana on myöskin paikallansa, kun vaan ei jouduta pois tekstistä pitkiin saarnoihin. Ne on myöskin niin paljo kuin mahdollista yhdistettävä siihen, jonka lapset ennen ovat oppineet piilian historiasta, virsikirjasta tai katkismuksesta ja joka voi valaista asiaa; raamattua on niin paljon kuin mahdollista raamatulla selitettävä. Raamatunlukemisessa on myös kaikin tavoin koetettava tehdä lapsille havainnollisiksi ja selviksi semmoiset kristilliset peruskäsitteet kuin laki, synty, velka, armo, usko, työ, sovinto vanhurskauttaminen, pyhitys, kuolema, elämä, autuus j. n. e.

Raamatun *lukemisella* oppii lapsi parhaiten *tuntemaan raamattua*; lähempi johdatus raamattuun, niin käsitteiden, kuin tätä „johdatus“-sanaa tavallisesti käytetään, voi tuskin, ainakaan tällä asteella, olla mahdollinen. Sen taidon edistämiseksi oppilaissa, että he helposti voisivat etsiä viitatut ja ilmoitetut raamatunpaikat, antaa Schüren mainitussa teoksessaan 41:llä ja ss. sivulla hyviä ohjeita, joihin ainoastaan viittaamme. Yhteydessä aamuhar-

tauden kanssa olisi aina joku Davidin psalmi luettava ja samoin kunakin lauantaina seuraavan sunnuntain evankeliumi luettava ja sanamerkitykseltään selitettävä.

Tälle viimeiselle, rippikoulun edellä käyvälle asteelle kuuluu, paitsi raamatun lukemista, myöskin järjestyksellinen Luteruksen pienen katkismuksen opettaminen. Vastata nyt, sittekun edellisessä opetuksessa on koottu oppiainetta, on kristinopin järjestetty esittelemine oikealla paikallansa. Kappale kappaleelta ja sana sanalta on nyt katkismus selityksen tapaan läpikäytävä. Nämä selitykset koskevat parhaasta päästä sanojen oikein käsittämiseen. Opettaja liittyy tarkasti esillä olevaan tekstiin, saattaa lapset oikein ymmärtämään siinä olevia puhetapoja, niin että he jokaisessa sanassa ajattelevat sanan oikeaa sisällystä, yhdistää näihin selityksiin piilian historioita, raamatunlauseita ja virrenvärssyjä, ja kaikesta tästä aina ensin sen, mitä lapset ennestään tuntevat. Silloin kun, kuten sopiikin, uusia raamatunlauseita tai virrenvärssyjä, jotka liittyvät katkismuksen kappaleihin, annetaan ulkoläksyksi, tulee niitä, samoin kuin itse katkismusläksyäkin, opettajan ensin selittää sanojen käsittämistä varten, niin että lapset voivat ymmärtää niiden kunkin merkityksen erittäin ja sitte niiden yhteyden puheina-olevan katkismusläksyn kanssa. Kun jokainen katkismuksen kappale on sillä tavalla selitetty, tulee lapsen se sanasta sanaan panna muistoon, niin että lapsi tarkoin, mitään poisjättämättä tai lisäämättä voi, milloin tahansa vaaditaan, vapaasti muistosta lukea pyydetyn kappaleen puhtaasti, selvästi ja oikealla äänenpainolla. Katkismuksen eri opin-kappaleiden keskinäisen yhteyden syvempi tutkiminen sekä

oppien (varsinkin 3:nen uskon- ja 4:nen ja 5:nen pääkap-paleen) syvempi perusteleminen ja sovittaminen oppilaan silloiseen sieluntilaan, ei enää ole valmistavaa, vaan rippikouluopetusta. Siitä, *ken* opettajana on, jääköön myös-kin se kysymys riipuvaksi, onko jo tällä asteella ryh-dyttävä varsinaisiin katkismuskyselyyn (katekisatio-niin) yksityisistä opin kohdista tai raamatunlauseista.

Mitä lasten pitäisi oppia ennen rippikouluun tulo-ansa ja *miten* heitä on opetettava, on tässä nyt osoitettu. Me tulemme nyt aineemme käytöllisesti vaikeimpaan osaan, kun lähdemme etsimään vastausta kysymykseen: *kenen* tulee antaa lapsille tämä määrä kristillisyyden tietoa? taikka

12.

Ketkä ovat rippikouluun valmistavan opetuksen ja-kajat?

Kunkin kristityn lapsen sekä hengellisen että ruu-miillisen elämän hoidon on Jumala jättänyt vanhempien huoleksi. Kirkko, joka kastaa lapsen, jättää sen heti takai-sin niille, joille se oikeudenmukaisesti kuuluu, kuitenkin lisäten Herran antaman tehtävän vanhemmille ja kummeil-le sekä lähinnä sen äitille: „ota tämä lapsi ja kasvata se *minulle*“ (2 Moos 2: 9). Tästä kristillisen kodin luonnollises-ta oikeudesta ja pyhästä velvollisuudesta (vrt. 1 Tim. 5: 8) älköön koskaan meidän maassamme vähintäkään pois tingit-täkö. Ilolla on myöskin tunnustettava, että niinkuin ylipään-sä kotielämää varsinaisessa Suomen kansassa paljoa enem-min kuin monessa rikasosaisemmassa kansassa kannattaa

kristillis-siveellinen henki, niin myöntävätkin nämä vanhemmat lasten kristillisyyden opetuksen pyhimmäksi velvollisuudekseen, jota useimmat myös parhaan taitonsa jälkeen kokevat täyttää. Mutta siitä, että valmistava kristillisyyden opetus on vanhempien oikeus ja velvollisuus, ja että myöskin monet kokevat kykynsä mukaan täyttää tätä velvollisuutta, ei seuraa, ett'ei mitään enempää työtä lasten opetuksessa ylipäänsä ja erittäin uskonnon opetuksessa tarvittaisi. Siinä tapauksessa voitaisiin myöskin rippikoulu julistaa tarpeettomaksi ja koko uskonnon opetus tehdä vaan kodin yksityiseksi asiaksi. Tosin on perheen isä omiensa piirissä, Luteruksen sanojen mukaan, oikea piispa ja kotisaarnaaja, sekä semoisena myöskin kirkollisen opetuksen välittäjä; tosin lapsen äiti, jonka kärsivän ja etsivän rakkauden olisi kuvauksena oltava, mitä suurimman lasten-ystävän rakkaus esikuvana on, tosin hän on sekä lähimmästi kutsuttu että parhaiten sopiva kylvämään pienien sydämiin ensimmäisiä, jumalallisia totuuden siemeniä. Mutta semmoisissakin kodeissa, joissa vanhemmat hoitavat tätä oikeuttansa ja täyttävät tätä velvollisuuttansa, tarvitsee *koti*-opetus täydennykseen *koulu*-opetuksen, jota pidetään määrättyillä tunneilla päivästä, joka on järjestetty ja jota annetaan määrättyjen opetuslakien mukaan. Jo lapsen luonnollisen kehkeytymisen mukaista ja sitä suuremmassa määrässä, mitä enemmän lapsen tiedon halu jo kotona on tullut herätetyksi, on, että kerran tulee aika, jolloin lapsi itse alkaa tuntea yhtäjaksoisemman tiedon tarvetta, kuin vanhemmat ovat *voineet* tai *tahtoneet* tai *kerinneet* sille antaa, ja tämä tarvis lapsessa tavallisesti heräjä jo ennen rippikoulu-aikaa.

Kaikissa tapauksissa pitää kirkon kerran vaatia jäsenil-
tänsä järjestyksellistä ja täydellistä kristinopin tietoa,
koska se on itsetietoisien tunnustuksen ja ylipäänsä kris-
tillisen täysi-ikäisyyden ensimmäinen ehto. Jos nyt koti
ja rippikoulu yhdessä voisivat antaa semmoisen tietomää-
rän, olisi kaikki hyvin, eikä tarvittaisi ainakaan uskon-
non opetusta varten muita kouluja kuin viimemainittu.
Mutta sitä on vaikea ajatella, joll'ei tahdota jokaisesta
kodista tehdä koulua tai rippikoulusta monivuotista ope-
tuslaitosta. Sanalla sanoen: ensimmäinen *perustava* kris-
tillisyyden opetus kodissa ja *päättävä* opetus rippikou-
lussa vaativat kumpikin yhtä välttämättömästi yhdistä-
väksi siteekseen kristillisen *koulun*.

Mutta tällä koululla emme tarkoita kunnan korke-
ampaa, kiintonaista *kansakoulua*. Se on yhteiskunnallinen
laitos, ja vaikka siinäkin sen läheisen suhteen tähden, jossa
meillä valtio ja kirkko ovat toisiinsa, uskonnon opetus on
tärkeimpänä oppiaineena, joten kansakoulu kyllä sekä aut-
taa kotiopetusta että valmistaa rippikouluun, niin se olisi
sangen surullista, jos kirkko ja kodit, joko sokeasti iloi-
ten kansakoulujen ensimmäisestä perustamisesta maaham-
me tai välinpitämättömänä kalliimmasta tehtävästään,
tyytyisivät valmistavassa uskonnon opetuksessa siihen a-
puun, jota kansakoulu tarjoaa; meidän on huomaaminen,
että niin kauan kuin esm. ainoastaan *yksi* vakinainen
kansakoulu on kunnassa, käy siinä paraimmassa tapauk-
sessa ainoastaan $\frac{1}{20}$ osa kaikista seurakunnan lapsista.
Mutta vaikka valtio ja yhteiskunta yleisen kansan sivi-
sityksen levittämisessä aluksi voi jättää ja on pakotettu
jättämään $\frac{19}{20}$ lapsista oman onnensa nojaan, niin ei

ainakaan kirkko voi uskonnon opetuksen asiassa seurata tätä esimerkkiä; vaan kirkon tulee jo tässä elämässä tuomita itseänsä ja siinä tuomiossa, mikäli hänen toiminnastansa riippuu, pitää kirkon voida itsestensä sanoa: „niistä, jotka Sinä minulle annoit, en ole *yhtäkään* kadottanut.” Mutta joll’ei kansakoululta voida odottaa sitä *yleistä* nuorison kristillisyydentaidon parannusta, joka on niin suuresti tarpeen, niin on jo vanhastaan Suomen kirkossamme olemassa laitoksia, joita on tarvis ainoastaan elähyttää ja täydellisentää, että parempaa kristinopin opetusta voitaisiin tarjota kaikille seurakunnan lapsille ennen rippikouluun tulemistä.

Niihin voimme syystä lukea etusijassa *sunnuntaikoulun**), jolla on kirkon kehittymisen eriajoilta pitkä ja runsaasti siunattu historia takanansa. Jo toisen vuosisadan lopulla (Tertullianuksen mukaan v. 180) perustettiin kristillisessä kirkossa sunnuntaina pidettäviä katekettillisiä kouluja lasten ja nuorison opetusta varten, jossa mainio Origenes oli yhtenä opettajana. Nämä koulut näyttivät niin hyödyllisiltä ja välttämättömiltä, että niitä myöhemmin perustettiin kaikkialle, ja ne kukoistivat aina 6:n vuosisadan loppuun asti, jonka jälkeen ne joutuivat rappiotilaan. Vaikka tällaiset koulut tosin nousivat jälleen kukoistukseen uskonpuhdistuksen aikana varsinkin oppi-isämme Luteruksen omasta toimesta tälläkin alalla, on kuitenkin sunnuntaikoulutoimi vasta meidän päivinäme alkanut todella voimallisesti vaikuttaa kirkossa *elävän kristillisen tiedon* jakamisiseksi seurakuntain nuorisolle.

*) Kirjan tekijä on omasta ja muitten kokemuksesta myöhemmin luopunut tämän teoksen ruotsalaisessa painoksessa sunnuntaikouluista lausutusta vähemmin edullisesta mielipiteestään.

Sittekun englantilainen *Robert Raikes* oli perustanut viime vuosisadan lopulla sunnuntaikouluja kotimaassansa, levisivät ne sieltä ensin Amerikkaan viime aikoina myöskin Europan eri maihin, niin että meidän päivinämmä on tuskin yhtään kristittyä maata, jossa ei kunakin sunnuntaina useampia tuhansia sunnuntaikouluja olisi toimessa.

Suomessakaan ei sunnuntaikouluasia ole uusi. Monet maamme innokkaimmista papeista ovat pitäneet huolta siitä. Ensimmäisenä heistä on väsymättömän vaikutuksensa tähden kunnioituksella aina muistettava Rantasalmen provasti, tohtori Joh. Fredr. Bergh-vainaja*). Monia ansioita sunnuntaikoulusta Suomessa on myöskin äsken kuolemaan vaipuneella Kuopion hippakunnan tuomioprovastilla, tohtori A. G. Borgilla. — Emme voi tässä yhteydessä mennä syvemmälle tuohon tosin vaikeaan aineeseen sunnuntaikoulujen tarkoituksenmukaisimmasta järjestämisestä y. m., varsinkin kun tällä alalla on luonnollisesti annettava vapaudelle paljon valtaa. Ainoastaan seuraavia, tärkeimpiä näkökantoja tahdomme esitellä: Sunnuntaikoulun tarkoituksena, niinkuin nimikin ilmoittaa, on pidettävä samalla kertaa kristillinen *kasvatus* (jo lepopäivänkin pyhittämisellä) ja *opetus*; jokaisen ahkeran seurakunnan opettajan tulisi ennen kaikkea omista rippikoululapsistaan kasvattaa itsellensä vapaaehtoisia sunnuntaikoulun pitäjiä, joten samalla tuo hyvin suotava, pitkityvä yhteys solmittaisiin papin ja hänen rippikoululastensa välille; sunnuntaikoulu olisi pantava toimeen jokaisessa kylässä maalla ja — että muun muassa opetus-

*) Tämän sunnuntaikoulujen järjestämisestä katso „Bernh. Sarlinin kateketikia“, sivu 45 ja 46.

ta voitaisiin jakaa taukoamatta — pitäisi kullakin koululla olla ainakin 3 opettajaa; papin tulisi ahkerasti tarkastaa näitä kouluja; hänen pitäisi sitäpaitsi säännöllisesti kerran kuussa pitää kokous kaikkien sunnuntaikouluopettajien kanssa saadaksensa tietoa lasten koulunkäynnistä ja myöskin antaaksensa opettajille teorettillista ja käytöllistä johdatusta opetuksen oikeassa jakamisessa; oppiaineina näissä kouluissa tulisi olla piplian historia, raamattu, katkismus kuin myös niihin sovitettuja raamatunlauseita; sekä lopullisesti, mitä näiden oppiaineiden metodilliseen käyttöön tulee, on suurin paino pantava siihen, että opetus on *elävä*, johon muun ohessa kuuluu, että opettajat varsinkin ensimmäisillä opetusasteilla, harjoittelevat (vaikeaa taitoa) *havainnollisella* tavalla lapsille *vapaasti* (kirjaa käyttämättä) *kertomaan* piplian historioita.

Mutta niin siunausta tuottavia kuin sunnuntaikoulut ovatkin, missä niitä oikein johdetaan, tulee kirkon kuitenkin lasten kristillisen opetuksen tähden ajatella muunkinlaisia pienten lasten kouluja kuin nämä ovat, niinkuin esivaltakin nykyään on niitä säätänyt niin hyvin voimassa olevassa kansakoulu- kuin myöskin kirkkolaisissa. Menestys sunnuntaikoulutoimesta, joka on yksinomaisesti vapaaehtoisen, kristillisen rakkauden hedelmä, on luonnollisesti riippuva sattumuksista, jotka voivat vaikuttaa, että, jos koko kristillinen lasten opetus maassa jätetään vaan tämän varaan, monessa seurakunnassa yhä toistaiseksi ei mitään uskonnon opetusta ulkopuolella kotia lapsille anneta. Mutta järjestetyssä kirkollisessa yhteiskunnassa ei sovi näin tärkeätä asiaa, kuin tämä on, jättää

sattumuksesta riippuvaksi. Sentähden, kuin myöskin paremmin järjestetyn koulunkäynnin ja opetuksen mahdolliseksi tekemistä varten ovat niissäkin seurakunnissa, joissa sunnuntai kouluja pidetään, myöskin muullaiset, vakinaisesti järjestetyt kristilliset pienten lasten koulut välttämättömän tarpeelliset.

Sopivana historiallisena alustana näille kouluille, joita tässä tarkoitamme, pidämme sitä *kiertävää koulunpitoa*, jonka jo vanhempi Gezelius on säätänyt kiertokirjeellä 18 päivästä maalisk. 1666 ja joka myöhemmin on jotenkin yleisesti seurakunnissamme pantu toimeen. Myönnettävä on kuitenkin, että tämä laitos nykyisessä tilassaan ei läheskään täytä tarkoitustaan. Koulumestareiksi valitaan tavallisesti semmoisia henkilöitä, jotka ottavat tämän viran huokeimmasta hinnasta. Ja jospa välistä onkin satuttu valitsemaan lahjakkaampi henkilö, voidaan kuitenkin helposti ajatella, kuinka paljon koulumestari, joka ei ainakaan tiedä, *mitä* eikä *miten* hänen on opetettava, voi toimittaa suuressa seurakunnassa, jossa hän tuskin kerkeää vuosittain viipyä määrätyt *kaksi* viikkoa jokaisessa kinkerikunnassa. Mitkä muutokset olisivat tässä toivottavat ja samalla mahdolliset panna toimeen? Olemme ajatelleet asiaa näin: Yhden koulumestarin sijaan olisi suuremmissa seurakunnissa otettava *vähintään* kuusi, pienemmissä vähintään neljä, ja seurakunnat olisivat jaettavat yhtä moneen koulupiiriin, kuin on koulumestareita. Jokaisessa piirissä voisi tosin koulua muuttaa talosta toiseen, mutta piirin kaikkein kouluijässä olevain lasten, jotka eivät käy kansakoulussa, pitäisi samalla kertaa käydä koulussa, tai jos niiden luku tulisi

liian suureksi, puolet lapsista edellisenä ja toiset puolet jälkimäisenä lukuvuoden puoliskona. Toivottavin olisi luonnollisesti, että kaikki lapset taukoamatta voisivat käydä koulussa; lasten erilaisen kehkeytymisen ja edistymisen mukaan olisi ne jaettava kolmeen luokkaan, jotka vastaisivat meidän osoittamia asteita uskonnon opetuksessa. Missä ijässä kunkin lapsen pitäisi tulla kouluun, kuinka kauan sen säännöllisesti pitäisi viipyä kullakin osastolla ja kuinka oppimäärät olisi jaettava lukuajaksi y. m. likempään toimeenpanemiseen kuuluvat asiat jääkööt tässä tarkemmin määräämättä. Opetusaineina olisivat piilian historia, raamattu ja katkismus, joita opetettaisiin edellä tehtyjen osoitusten mukaan, sekä sitäpaitsi luku- ja kirjoitusharjoituksia kasvatusopillisesti määrätyn suunnitelman mukaan ja sopivan lukukirjan johdolla. Lukuharjoitukset tarkoittaisivat sekä n. s. *alkeellisen* että *ajatusjohtoisen* lukutaidon saavuttamista, vähitellen vaatien oppilaalta yhä suurempaa taitoa suullisesti selittää luetun sisällystä. Näiden koulujen tarkastus on luonnollisesti sillä tai niillä, jolle on uskottu koko seurakunnan hengellinen hoito, s. o. sen *papistolla*.

Mutta sieluna kussakin niin alhaisemmassa kuin korkeammassa koulussa on *opettajan* persona. Mistä meidän maassamme voi saada kristillismielisiä, raamattuun perehtyneitä, elämässään nuhteettomia, kutsumuksessaan hartaita ja *taitavia* koulumestareita? Ei ketään pitäisi ottaa tähän tärkeään toimeen, joka ei itse ole saanut tarpeellista opetusta tätä kutsumusta varten ja jolla ei ole äskettäin mainittuja luonteenominaisuuksia. Mistä saavat he semmoisen? Vaikka tähän vastatessa seisommekin epä tietois-

na, semminkin kun tietääksemme ei kukaan ennen meitä ole ottanut tähän kysymykseen vastataksensa, /niin emme kuitenkaan saa epäillä vastauksen mahdollisuutta. Se olisi Mateuksen evankeliumin loppusanojen totuuden epäilemistä. Mainio *Zeller*, opettaja Beuggen'issa, joka itse on laitoksestaan lähettänyt semmoisia koulumestareita kenties tuhansittain, sanoo: „maaseurakunta, jossa kouluasiat ovat rappiolla ja joka vakaasti on päättänyt perinpohjin parantaa ne, kääntyköön päätöksineen kaikkien seurakuntien suuren Herran puoleen.”*) Se on vanha, mutta hyvä neuvo; se on samaa, mitä Vapahtaja itse vielä selvemmillä sanoilla sanoo Mat. 9: 37, 38. Kun on ensin koetettu tätä keinoa, niin sitte kaikki, joille tämä asia on kallis, katsokoot perään, mitä olisi tehtävä.

Eiköhän kussakin kontrahtikunnassa ole edes joku pappi, jolla olisi sekä tahtoa että kykyä antaa kontrahtikunnan tuleville koulumestareille johdatusta yllämainittujen oppiaineiden oikeassa käsittelemisessä? Se olisi työ, joka ei jäisi palkatta. Semmoista enemmän tieteellistä opetusta pitäisi jokaisen opettajakokelaan nauttia vähintään vuosi, jonka jälkeen hänen pitäisi joku aikaa kuunnella hyvän opettajan opetusta jossain kansakoulussa, nähdäkseen käytöllistä menetystapaa, oppiakseen koulunpitoa, järjestystä j. n. e.

Tai jos nähtäisiin, ett'ei tätä hanketta voi panna toimeen, tai katsottaisiin, ett'ei siinä ole kylliksi takeita taitavien koulumestarien saamiseen, tuumittakoon sitte säännöllisten *koulumestari-seminaarien* perustamista maan

---

*) *Zeller*, *Lehren der Erfahrung*. Basel 1855, s. 93.

eri osiin. Niitä ei tarvitsisi hommata yhtä kalliiksi ja muhkeiksi kuin kansakouluopettaja-seminaarimme, vaan ne saisivat olla vaatimattomia oppilaitoksia, jotenkin saman mallin mukaan, joka on synnyttänyt kansakouluopettaja-seminaarit Itämeren maakunnissa. Ne kustannukset, jotka valtiolle siitä tulisi, korvattaisiin Jumalan avulla paremman siveellisyyden kautta kansan suuressa enemmistössä.

Huomattakoonpa mitkä keinot hyvänsä soveliaimmiksi, älköön itse asia vaan tyhjäksi rauetko! Nuorison opettaminen kristinopissa on pyhä ja kallis asia. Jospa se meilläkin yleisön puolelta voitaisi kaiken sen huomion, jonka se tosin ansaitsee!

Jos rippikouluopetuksen pitää voida suorittaa kallis tehtävänsä, jos sen tunnustuksen, johon lapset ovat kas-
tetut, pitää tulla täydellisesti itsetietoiseksi, omaksi, sydämen tunnustukseksi sinä hetkenä, jona he ensi kerran astuvat Herran alttarin eteen sitä suullaan tunnustamaan, niin on tähän asti tavallinen vanha tapa rippikouluun valmistavassa opetuksessa kokonaan hyljättävä, mutta tämän opetuksen parantamisen ehtona on siihen soveliaat *koulut*.

Tosin löytyy vielä sitäpaitsi *yksi* koulu, joka valmistaa monta jäsentä kirkolle, nimittäin elämän ja noitten usein hyvinkin katkerain kokemusten koulu, jonka tulee opettaa, mitä kouluaika ei voinut opettaa. Mutta siinä suhteessa pysyy kuitenkin totena, mitä kirkkomme isä Luterus on sanonut: „Mimmoisiksi tahdomme ihmisiä, semmoisiksi on heitä nuoruudessa kasvatettava. Jos vielä tahdotaan kaikki asiat oikeaan kuntoon saattaa, niin on tosiaan lapsista alotettava. *Kirkon* tähden ovat *koulut* saatavat, ja ylläpidettävät, sillä Jumala ylläpitää kirkkoja koulujen kautta; koulut ne seurakuntaa ylläpitävät. Niillä ei ole tosin mikään loistava ulkomuoto, mutta ne ovat sangen hyödylliset ja tarpeelliset. Kouluissa ovat pienet poikamme oppineet kuitenkin Isämeidän, kymmenet käskyt ja uskontunnustuksen ja siten ovat seurakunnat noitten pikkukoulujen kautta ihmeellisesti pystyissä pysyneet.”*)

*) Zeller, main. teos, s. 82.

~~317. II. 87.~~

H. X.

Porvoon piispa-vainaja *Fr. L. Schauman* lausui tästä kirjasesta silloin, kun se ensi muodossaan ruotsinkielisenä ilmestyi (kts. Sanningsvitnet 1870, n:o 1):

„ — — — kirjanen käsittelee erittäin tärkeitä ainetta, jota tekijä sentähden on sanonut elinkysymykseksi Suomen kirkolle; ja hän esittelee sitä semmoisella tavalla, joka näyttää sekä hänellä olevan paljo taitoa ja kokemusta asiassa että koko asian myöskin hänellä itsellään olevan elinkysymyksenä. Kuten nimestä näkyy, koskee kirjanen — — — ainoastaan sitä kristillisyyden opetusta, jota on annettava lapsille ennen heidän tuloansa rippikouluun, jota vastoin rippikoulusta selitetään vaan, mitä aineita siinä olisi opetettava.

Lyhyen johdatuksen jälkeen, jossa esitetään, mikä sija opetuksella on kirkon toimien joukossa, käsittelee tekijä ainetansa ensin historiallisesti sekä yleensä kirkkoon että erittäin Suomen kirkkoon katsoen. Sitte hän, tarkastaen *rippikoulua*, kysyy: „täyttääkö se meillä tarkoituksensa?“ ja vastaa kieltämällä, sanoen syyksi, alusta alkaen nurinpuolisesti järjestettyä kristillisyyden opetusta lapsille. „Koska nyt“ — sanoo tekijä — „semmoiseen rippikoulun tehtävän suorittamiseen etupäässä tarvitaan perinpohjainen muutos koko meidän uskonnollisessa lastenopetuksessa ensi alusta alkaen, otamme vastataksemme seuraaviin kysymyksiin: 1) Mitkä oppiaineet ovat uskonnollisen lastenopetuksen esineinä ja missä järjestyksessä niiden pitää seurata toisiansa? 2) Mitkä näistä aineista kuuluvat valmistavaan opetukseen ja mitkä rippikouluun? 3) Kuinka on tämä valmistava opetus järjestettävä ja kuinka sitä on jaettava. 4) Ketkä ovat tämän opetuksen jakajat?“

— — — tekijä on täydellisesti ja selvästi esittänyt kaikki, mitä pääkysymyksen vastaamiseen kuuluu. Hän on tässä esityksessään lausunut monta erittäin muistettavaa sanaa, ja ilolla huomauttaisin niitä lähemminkin lukijalle, ell'en sitä katsoisi tarpeettomaksi, koska näet toivon lukijaini ja kaikkien puheina-olevan tärkeän aineen ystävään hankkivan itselleen tämän kirjan, jonka täten saan sulkea heidän suosioonsa. — — —”

Paitsi tässä kiitoslauseessa on *Schauman-vainaja* muistanut teosta mauallakin, esim. „Käytöllisessä Jumaluusopissaan,“ jossa hän tuontuostakin viittaa tähän, jopa lainaa tästä kokonaisia kappaleitakin.

Alkukoulu 2.
Pyhäkoulu -kirjasto

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9312

X

